

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Мотивація навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології
до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність – 014.10 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)
Предметна спеціальність – 014.10 Середня освіта (Технології)
Освітньо-професійна програма – Середня освіта. Технології та інформатика

КвРСОТ 024046.01.04.ПЗ

Виконав: студентка 2 курсу,
група СОТм-24-1

Підпис Вікторія ГАРУЛІЧ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. пед. наук, доцент

Підпис Вікторія ХРЕНОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Підпис Олена МІЩЕНКО
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю
Завідувач кафедри
технологічної та професійної
освіти і декоративного мистецтва

Підпис Олена САМБОРСЬКА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

12 грудня 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Гуманітарно-педагогічний

Кафедра – Технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність – 014.10 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)

Предметна спеціальність – 014.10 Середня освіта (Технології)

Освітньо-професійна програма – Середня освіта. Технології та інформатика

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри технологічної
та професійної освіти і
декоративного мистецтва

 Олена САМБОРСЬКА.

Підпис.

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

01 09 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Гаруліч Вікторія Вікторівна

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1. Тема кваліфікаційної роботи Мотивація навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн»

Керівник роботи канд. пед. наук, доцент Хренова Вікторія Валеріївна

Затверджено наказом ректора університету від .25.08.2025 р. №65, додаток 1

2. Термін подання здобувачем роботи на кафедру 22.12.2025р.

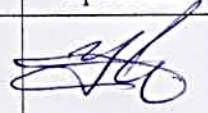

3. Вихідні дані до роботи навчальна програма для 10-11 класів Технології (рівень стандарт), навчальний модуль «Ландафтний дизайн»

4. Зміст пояснювальної записки 1. Теоретичні основи мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій: 1.1 Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти як педагогічна проблема; 1.2 Мотиви навчальної діяльності та їх вплив на позитивну мотивацію учнів старших класів закладів загальної середньої освіти; 1.3 Досвід мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій. 2. Використання засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти: 2.1 Комплект засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій до вивчення

навчального модуля «Ландшафтний дизайн»; 2.2 Методичні рекомендації щодо використання комплекту засобів для мотивації навчальної діяльності учнів старших класів до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн»; 2.3 Хід та результати дослідження

5. Перелік графічного матеріалу _____ немає _____

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Етапи роботи	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Перевірка академічного тексту спеціалізованими програмними засобами	Герніченко І.І.		
Нормоконтроль	Міщенко О. В.		

7. Дата видачі завдання _____ 01.09.2025 _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№п/п	Назва розділу кваліфікаційної роботи	Терміни виконання	Примітка
1	Вступ	16.11.2025	Виконано
2	1 розділ	20.11.2025	Виконано
3	2 розділ	22.11.2025	Виконано
4	Висновки, перелік джерел	23.11.2025	Виконано
5	Попередній захист	24.11– 25.11.2025	Виконано
6	Нормоконтроль	26.11– 04.12.2025	Виконано
7	Перевірка академічного тексту спеціалізованими програмними засобами	05.11– 09.12.2025	Виконано
8	Рецензування	12.12– 18.12.2025	Виконано
9	Захист	23– 24.12.2025	Виконано

Здобувачка

Вікторія ГАРУЛЧ

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Вікторія ХРЕНОВА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі досліджується проблема мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн». Робота містить теоретичне обґрунтування та практичні рекомендації щодо навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн».

У роботі проаналізовано сучасний стан проблеми мотивації навчальної діяльності учнів старших класів, охарактеризовано основні засоби формування мотивації навчальної діяльності та вивчено досвід їх застосування у закладах загальної середньої освіти. Розроблено комплект засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн» та проведено його експертне оцінювання.

На основі результатів дослідження розроблено методичні рекомендації щодо використання запропонованого комплекту засобів в освітньому процесі.

Кваліфікаційна робота складає 67 сторінки основного тексту, 2 таблиць, 30 рисунків та літературних джерел в кількості 58.

Ключові слова: мотивація навчальної діяльності, мотиви навчання, засоби мотивації навчальної діяльності.

19.12. 2025

Вікторія ГАРУЛІЧ

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	7
1 Теоретичні основи мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій.....	10
1.1 Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти як педагогічна проблема.....	10
1.2 Мотиви навчальної діяльності та їх вплив на позитивну мотивацію учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.....	23
1.3 Досвід формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій	36
2 Використання засобів формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти.....	49
2.1 Комплект засобів для формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Ландшафтний дизайн».....	49
2.2 Методичні рекомендації щодо використання засобів для формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Ландшафтний дизайн».....	60
2.3 Хід та результати дослідження.....	66
Висновки.....	71
Перелік джерел посилання.....	74
Додаток А Цікаві факти	83
Додаток Б Кросворд	85
Додаток В Відеоролик.....	86
Додаток Г Ребус.....	87
Додаток Д Слайди навчальних презентацій.....	88

Додаток Е Загадка.....	91
Додаток Ж Альбом світлин.....	92
Додаток К Кейс-проект.....	104
Додаток Л Дидактична гра.....	107
Додаток М Бланк анкети.....	109

.

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку освіти важливим завданням є формування в учнів не лише знань, а й стійкої мотивації до навчальної діяльності. Особливо це актуально на уроках технологій, які поєднують теоретичні знання з їх практичним застосуванням. Модуль «Ландшафтний дизайн» відкриває широкі можливості для реалізації творчого потенціалу старшокласників, формування у них естетичного смаку та професійної орієнтації. Вивчення мотиваційних чинників на цьому етапі є запорукою успішного розвитку компетентної, активної та самостійної особистості.

Уроки технологій мають особливий потенціал для розвитку пізнавальної активності учнів, оскільки орієнтовані на практичну діяльність, творчість, самостійність та відповідальність. Однак без належного рівня мотивації важко досягти високих результатів у формуванні компетентностей, необхідних для подальшої освіти та майбутньої професійної діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних шляхів стимулювання навчальної активності старшокласників на уроках технологій, враховуючи індивідуальні особливості учнів, використання сучасних педагогічних технологій та забезпечення зв'язку між навчанням і реальним життям.

Проблема формування мотивації старшокласників до навчання є однією з ключових у сучасній педагогіці. Аналіз різноманітних джерел інформації показує, що питання мотивації здобувачів до навчання не є новим питанням для освіти в Україні і за її межами. Вітчизняні та зарубіжні вчені (Л. Блеквелл, І. Дубровина, С. Занюк, О. Ковальов, Г. Костюк, О. Скрипченко та інші) мають ґрунтовні напрацювання у галузі педагогічної науки.

Позитивне ставлення учнів до навчання формується через педагогічне управління системою мотивів їхньої діяльності. Саме ці мотиви детермінують поведінку учнів та їхню зацікавленість навчальними предметами.

Особливо це стосується технологічної освіти, яка часто недооцінюється учнями через своє практичне спрямування або не чітке розуміння її значущості.

Модуль «Ландшафтний дизайн» – один із тих напрямів, де мотивація може бути ефективно посилена завдяки поєднанню естетики, творчості та прикладного результату. Саме тому дослідження шляхів активізації навчальної мотивації на основі змісту цього модуля є вкрай актуальним. Технології – це про «робити руками». Без внутрішньої зацікавленості учні сприйматимуть такі уроки як формальність. Тому мотивація потрібна, аби вони активно включались у проекти, експерименти, самостійні розробки. Самостійність, відповідальність, командна робота розвиваються через мотивуючі завдання на уроках технологій. Це важливо не тільки для освіти, а й для майбутнього кар'єрного шляху.

Все вище зазначене зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи «Мотивація навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн»».

Об'єктом дослідження є мотивація навчальної діяльності учнів старших класів в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є комплект засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн».

Мета дослідження полягає у розробленні та експертному оцінюванні комплекту засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів для уроків технологій до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн» та обґрунтуванні методичних рекомендацій щодо його використання.

У відповідності до мети, завдання є наступними.

2. Проаналізувати стан дослідження проблеми, визначити та охарактеризувати засоби мотивації навчальної діяльності учнів старших класів.

3. Проаналізувати досвід мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій.

4. Розробити комплект засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн» та провести його експертне оцінювання.

5. Обґрунтувати методичні рекомендації щодо використання комплекту засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій до вивчення навчального модуля «Ландшафтний дизайн».

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: теоретичні – аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення, систематизація; емпіричні – педагогічне спостереження, анкетування; методи математичної статистики для розрахунку та представлення результатів дослідження.

Основні положення й результати кваліфікаційної роботи узагальнено та висвітлено в доповідях на конференціях: Науковій студентській конференції секції кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва (м. Хмельницький, 2025 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток технологічної освітньої галузі в річищі Нової української школи» (м. Полтава, 2025 р.).

Результати кваліфікаційної роботи представлено в опублікованій праці «Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти старших класів на уроках технологій», яка увійшла до збірника наукових праць «Матеріали наукової студентської конференції секції кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва» Хмельницького національного університету.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1 Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти як педагогічна проблема

Кожен вчитель хоче, щоб його учні добре вчилися, з інтересом і бажанням займалися в школі. Але часом доводиться з жалем констатувати: «не хоче вчитися», «міг би чудово займатися, а бажання немає». У цих випадках ми зустрічаємося з тим, що в учня не сформувалися потреби в знаннях, немає інтересу до навчання. Кожен учитель знає, що школяра не можна успішно навчати, якщо він відноситься до вчення і знанням байдуже, без інтересу і, не усвідомлюючи потреби до них. Тому перед ним стоїть завдання по формуванню і розвитку у дитини позитивної мотивації до навчальної діяльності [1].

Щоб правильно оцінити дії учня, перш за все, слід зрозуміти мотиви цих дій, які можуть бути різними навіть у разі виконання зовні одних і тих же дій, досягнення одних і тих же цілей. Навчальна мотивація – це процес, який запускає, спрямовує і підтримує зусилля, спрямовані на виконання навчальної діяльності. Це складна, комплексна система, утворена мотивами, цілями, реакціями на невдачу, наполегливістю і установками учня.

Мотивація навчальної діяльності учнів є ключовим чинником ефективності освітнього процесу. Вона визначає ступінь активності, цілеспрямованості та наполегливості учнів у здобутті знань. Формування внутрішньої мотивації навчання – одна з найважливіших педагогічних проблем, адже від неї залежить успішність навчання, розвиток пізнавальної активності та особистісне зростання учня.

Проблема мотивації навчальної діяльності в загальному вигляді є проблемою причин, які наперед визначають різні форми виявлення активності учнів. Вивченням мотивації займалися багато психологів по всьому світі. Американський психолог Е. Дечі вивчав мотивацію здобувачів вищої освіти та вплив цілей та очікувань на їх навчальну продуктивність. Відомий американський психолог К. Двек що досліджував мотивацію та саморегулювання в контексті навчання. Мотиваційному аспекту навчання вже порівняно давно приділяли значну увагу в психологічній і педагогічній літературі (О. Ковальов, Г. Костюк, В. Мерлін, С. Рубінштейн, І. Синиця, В. Сухомлинський та ін.). Ці питання є предметом педагогічних і психологічних досліджень, які здійснюються здебільшого у двох основних напрямках [2].

Головною умовою формування мотивації є включення учнів старших класах у відповідну навчальну діяльність. У такому разі, мотиви навчання стають домінуючими, а навчання – активним та свідомим [3].

Мотивацію почали досліджувати філософи Давньої Греції та Риму: Аристотель, Платон, Сократ, Квінтіліан. Саме вони вважали людину унікальною істотою, яка не має спільностей з тваринами. Тож уважали, що мотивація поведінки людини пов'язана з її розумом і волею. У своїх працях античні філософи також пояснювали природу людських вчинків у різних ситуаціях, особливо під час навчальної діяльності [4].

У середині XIX століття теорія Дарвіна звела до мінімуму відмінність між людиною і твариною, що змінило напрям досліджень: учені вивчали розумні форми поведінки тварин і рефлекси та інстинкти людей, які розглядали як мотиваційні фактори. При цьому науковці стверджують, що мотивація поведінки людей і тварин є нерівноцінною: поведінка людини пов'язана з мотивацією, де провідну роль відіграють психологічні механізми, адже людина свідомо аналізує ситуацію, вибирає мету і будує план дій [4].

Вітчизняна та закордонна психолого-педагогічна література налічує близько 50 різних концепцій мотивації, а відтак по-різному тлумачить сутність цього феномену: це «казуальність (провідна сила усіх змін), яку можна

побачити зсередини» (А. Шопенгауер); «система мотивів, що визначає конкретні форми діяльності або поведінки людей» (В. Войтко); «система мотивів або стимулів, які спонукають людину до конкретних форм діяльності або поведінки» (С. Гончаренко), «процес вибору між різними можливими діями, що регулює і спрямовує дію на досягнення специфічного для цього мотиву цільового стану і підтримує цю спрямованість» (Х. Хекхаузен) [4].

Проблема мотивації та мотивам поведінки людини присвячено чимало наукових робіт як вітчизняних так і закордонних учених. Тривожні статистичні сигнали сучасної школи засвідчують, що відсоток здобувачів, які успішно засвоюють загальноосвітню програму, сягає лише 20 відсотків. Найкращим учителем вважають того, хто пробуджує у здобувачів освіти бажання вчитися.

Відомо, що успіхи будь-якої діяльності залежать насамперед від мотивації, а не від здібностей і знань. Що вищий рівень мотивації учня, то вищих результатів вона досягне. Часто констатуємо той факт, що діти не хочуть вчитися; можуть, мають певні задатки, але не мають бажання вчитися. Відтак у них не сформовані потреби у знаннях, відсутній інтерес до навчання [4].

Мотивацію навчання учені тлумачать як процес дії мотивів, який виражає спрямованість особистості активно засвоювати зміст освіти, визначає її діяльність, формується у процесі виховання. Тож навчальна мотивація спонукає здобувачів освіти до продуктивної пізнавальної діяльності, сприяє активному засвоєнню змісту освіти різними методами, прийомами, засобами навчання. Український (педагогічний) словник визначає мотивацію як «систему мотивів або стимулів, які спонукають людину до конкретних форм діяльності або поведінки» [4].

Мотивація навчання складається із багатьох аспектів, які змінюються й вступають в нові співвідношення (суспільні ідеали, сенс навчання для учня, його мотиви, цілі, емоції, інтереси, рівень навчальних досягнень, когнітивні можливості). Тому становлення мотивації є не просте зростання позитивного або негативного відношення до навчання, а утворення складних структур

мотиваційної сфери. Ці окремі структури мотиваційної сфери (й складні, діалектичні відношення між ними) повинні стати об'єктом управління з боку вчителя [5].

На сучасному рівні психологічної науки педагог не має право констатувати те, що учень не хоче вчитися, необхідно з'ясувати причину небажання учня вчитися, які аспекти мотиваційної сфери у нього не сформовані і які психолого – педагогічні засоби впливу педагог повинен використовувати щоб сформувати в учня мотивацію до навчально – пізнавальної діяльності [5].

В зв'язку з великою кількістю підходів до вивчення мотивації під час навчання в сучасній психологічній науці представлені найрізноманітніші її тлумачення. А. К. Маркова під мотивами учіння розуміє спрямованість здобувача вищої освіти на різні сторони навчальної діяльності. Відповідно мотиви можуть бути пізнавальними, якщо вони пов'язані із змістом учення, і соціальними, якщо пов'язані із спілкуванням здобувачів вищої освіти один з одним і викладачами. Психологи говорять про позитивну і негативну мотивацію, про ситуативні і стійкі мотиви [6].

Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів є однією з фундаментальних педагогічних проблем сьогодення. Її слід віднести до обов'язкових умов сучасного освітнього процесу. Ставлення до значущості виховання мотивації учнів до навчання залежить від рівня фахової підготовки педагога, його майстерності і професійної культури [7].

У підлітків мотивація до навчально-пізнавальної діяльності посилюється, адже змінюється співвідношення між конкретно-образним та абстрактним мисленням на користь останнього. Розвивається здатність до розумових експериментів. Уміння оперувати гіпотезами під час вирішення інтелектуальних завдань є найважливішим досягненням підлітків для аналізу навколишнього світу.

У старшокласників мислення стає системними, знання трансформуються у когнітивну модель світу, що слугує основою для

формування світогляду. Мотиви до навчально-пізнавальної діяльності поступово перетворюються на формування відповідних потреб у набутті знань і виборі спочатку профільних предметів, а потім і професійного самовизначення. При цьому постановка учнем реалістичних цілей і потреб та їх досягнення зумовлює мотиваційне здоров'я особистості [7].

Проблема формування мотивації знаходиться на стику навчання й виховання. Це означає, що увага педагогів та психологія повинна бути не тільки спрямована на здійснення учнем навчання але і на те, як і що відбувається у розвитку особистості учня в процесі навчально-пізнавальної діяльності. Формування мотивації – це виховання учнівської молоді, створення системи цінностей, пріоритетів соціально прийнятих в українському суспільстві, у поєднанні з активною поведінкою учня, що означає взаємозв'язок між усвідомленими та реально діючими мотивами [8].

Мотив – спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб людини. Пов'язаний він із задоволенням наявних потреб суб'єкта діяльності, а тому відіграє спонукальну функцію, зумовлює предметну спрямованість активності людини. Розрізняючи мотиви, учень розуміє, чому потрібно вчитися, але це може і не спонукати його до навчальної діяльності [8].

Учені виділяють чотири основні групи мотивів, які спонукають учнів до навчання:

- пізнавальні мотиви, пов'язані безпосередньо зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання. Включають такі підгрупи: широкі пізнавальні мотиви – це орієнтація на оволодіння новими знаннями (фактів, концепцій). Навчально-пізнавальні мотиви – це прагнення засвоїти способи й методи отримання знань (навички навчання), мотиви самоосвіти – це спрямованість на самостійне вдосконалення цих способів і методів;

- соціальні мотиви, виникають у контексті різних соціальних взаємодій школяра з іншими людьми. Поділяються на підгрупи: широкі соціальні мотиви – це усвідомлення необхідності навчатися та прагнення отримати знання для суспільної користі або обов'язку. Вузькі соціальні мотиви

– це прагнення зайняти певну позицію (статус) у колективі, заслужити схвалення чи авторитет серед оточуючих;

– внутрішні мотиви, які пов'язані із самовідчуттям і задоволенням від самого навчального процесу, а не від зовнішніх нагород. Види: бажання дізнаватися нове (пізнавальний інтерес), радість від подолання труднощів, відчуття компетентності;

– зовнішні мотиви, які орієнтовані на кінцевий результат навчальної діяльності або зовнішні наслідки. Види: мотиви престижу, інші соціальні мотиви, мотиви самоосвіти, мотиви уникнення неприємностей а також ігровий мотив [1].

Відповідно, в педагогіці, мотивація розглядається як система спонуки (потреб, інтересів, переконань), що визначають поведінку учня в процесі навчання: внутрішня (пов'язана з пізнавальним інтересом, задоволенням від самого процесу навчання); зовнішня (орієнтована на оцінки, похвалу, покарання, престиж, соціальні очікування). Ефективне навчання передбачає домінування внутрішньої мотивації, коли учень сам прагне до знань і самореалізації.

Однією з головних педагогічних проблем є недостатній рівень внутрішньої мотивації у учнів, особливо у підлітковому віці. Причини цього можуть бути різні: низький рівень зацікавленості у предметі, недостатня підтримка вчителів і батьків, відсутність зв'язку навчального матеріалу з реальним життям [10].

Мотивація – це інтереси, потреби, прагнення, емоції, переконання, ідеали, установки, які спонукають учня до діяльності. Мотивація сприяє появі в учня навчальної ініціативи й любові до навчання, спонукає його діяти з максимальною енергією в різних навчальних ситуаціях (див. рисунок 1.2) [8].

Рисунок 1.2 – Складники мотивації

Мотивація навчальної діяльності – одна з центральних категорій сучасної педагогіки, оскільки вона безпосередньо впливає на ефективність засвоєння знань, розвиток пізнавальної активності та формування особистості учня. У педагогічному контексті мотивація розглядається як свідоме внутрішнє прагнення учня до активної участі в навчальному процесі, яке виникає під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

Існують різні типи мотивації навчальної діяльності. Відомо, що знання які учень здобуває у школі, часто виступають лише засобом для досягнення певних цілей, а не є самоціллю. Крім того, учень може бути мотивований бажанням отримати атестат, прагненням уникнути покарання або ж бажанням заслужити схвалення.

Для повного розуміння цього явища виділяють кілька основних типів мотивації, пов'язаної з результатами навчання:

- мотивація, яка умовно може бути названа негативною. Під негативною мотивацією мають на увазі спонування учня, викликані усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникнути, якщо він не буде вчитися (докори з боку батьків, вчителів, однокласників і т.п.). Така мотивація не призводить до успішних результатів;

– мотивація, що має позитивний характер, але також пов'язана з мотивами, закладеними поза самої навчальної діяльності. Ця мотивація виступає в двох формах (див. рисунок 1.1) [1].

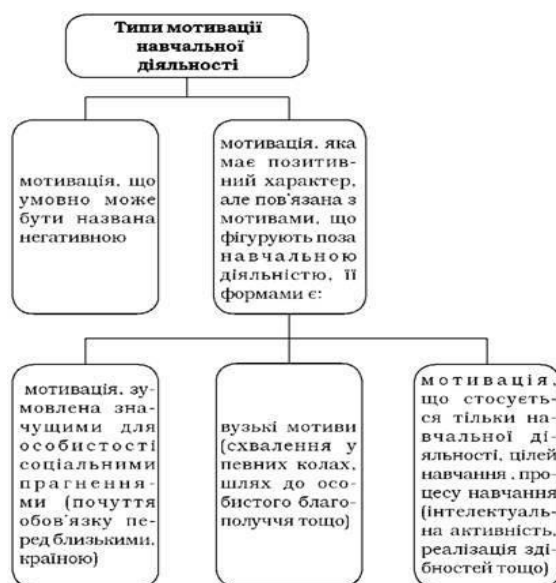

Рисунок 1.1 – Класифікація типів мотивації описаний у працях П. М. Якобсона

Рисунок 1.3 – Типові помилки проведінні мотивації

В умовах реформування сучасної освіти проблема формування мотивації навчальної діяльності набуває особливої актуальності. Зростає потреба в учневі, який не лише засвоює знання, а й проявляє самостійність,

активність, бажання до саморозвитку. Однак на практиці часто зустрічаються випадки втрати інтересу до навчання, формалізму, пасивності, що свідчить про наявність серйозної педагогічної проблеми.

Навчальна мотивація має свою структуру і характеризується спрямованістю, стійкістю, динамічністю. Структуру навчальної мотивації утворюють внутрішня (орієнтована на процес і результат) і зовнішня (нагорода, уникнення) мотивації. Навчальну діяльність учнів спонукає комплекс мотивів, у якому можуть домінувати внутрішні мотиви, пов'язані з її змістом і виконанням, або широкі соціальні мотиви, пов'язані з потребою зайняти певну позицію у системі суспільних відносин. З віком потреби і мотиви та їх структура зазнають відповідних змін [11].

Мотивація навчальної діяльності – одна з центральних педагогічних проблем, що має комплексний і динамічний характер. Розв'язання цієї проблеми можливе за умови тісної взаємодії всіх учасників освітнього процесу: учнів, учителів, батьків, психологів. Головна мета – не просто стимулювати учня до навчання, а сформувати в ньому внутрішню потребу в знаннях, здатність до самонавчання і саморозвитку. Саме така мотивація забезпечує справжню ефективність освіти в умовах сучасного суспільства (див. рисунок 1.3) [10].

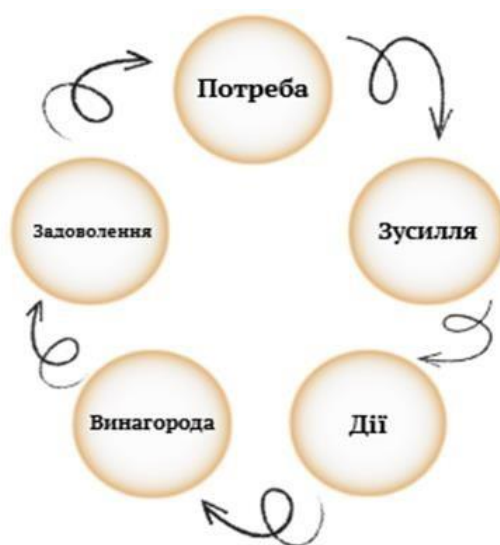

Рисунок 1.3 – Формування мотивації

Проблема формування мотивації навчання завжди була актуальною в психолого-педагогічній літературі. Як відомо, зміст навчання, його значущість для учня є підґрунтям мотиваційної сфери. Від змісту навчання залежить спрямованість учня, тобто мотиви навчання (див. рисунок 1.3) [9].

Задля вибору засобів мотивації навчальної діяльності учнів педагог може ефективно використовувати різноманітні методи для вивчення та оцінки мотивації:

- спостереження за поведінкою учнів під час уроку і в позаурочний час, за навчальною, суспільно корисною, організаційною та іншими видами діяльності, характером спілкування учнів. Результати цих спостережень фіксуються в щоденниках учня, педагогічних характеристиках;
- використання спеціально підібраних (експериментальних) педагогічних ситуацій у природному перебігу навчального процесу (контрольна робота, завдання класного керівника на класній годині тощо);
- індивідуальна бесіда з учнем про мотиви, зміст, мету навчання;
- анкетування з метою з'ясування ставлення учнів до навчання.

Мотиваційні тенденції можуть мати стабільні зв'язки між орієнтаціями на процес і результат та орієнтаціями на оцінку педагога і уникнення неприємностей [11].

Мотиваційні педагогічні технології – це методи, які спрямовані на стимулювання учнів до активної участі у навчанні, досягнення успіхів та подолання труднощів (див. рисунок 1.4):

Рисунок 1.4 – Класифікація мотиваційних педагогічних технологій

Мотивація досягнення успіху – позитивна мотивація. В основі її активності є надія на успіх і потреба в досягненні успіху. Такі люди зазвичай упевнені в собі, у власних силах, відповідальні й активні, їх вирізняє наполегливість у досягненні мети, цілеспрямованість.

Мотивація уникнення невдачі – негативна мотивація. Активність спрямована на уникнення зриву, покарання, негативного оцінювання з боку оточуючих, невдачі. Взагалі в основі цієї мотивації покладені ідея уникнення та ідея негативних очікувань.

На практиці мотиви учнів у навчальній діяльності, за дослідженнями К. Вепселяйнен, здебільшого спрямовані на навчання заради навчання, навчання заради успіху, навчання для запобігання невдачі, навчання під тиском, навчання з орієнтуванням на чийсь авторитет тощо.

Успіхи в навчанні прямо залежать від мотивації, тобто наявності значущих і діючих стимулів до засвоєння знань і придбання визначених особистісних якостей. Умотивованість у навчанні можна розуміти як особисту зацікавленість учня в одержанні знань і вмінь.

Мотиви навчання – це психологічна характеристика інтересу учня до засвоєння знань і власного розвитку [12].

Для забезпечення мотивації учіння на уроках слід застосовувати різного виду завдання – проблемного і творчого характеру, завдання різного рівня складності та такі, що навчають різних способів пізнання, практичні вправи тощо [13].

В низці досліджень висвітлено взаємозв'язки між мотивацією й успішністю навчальної діяльності учнів (М. Дригус, Ю. Орлова, П. Якобсон та ін.). Також проблему мотивації навчання розглянуто у працях дослідників: Г. Костюк, К. Ушинський, В. Сухомлинський, Ж. Піаже, А. Маслоу, С. Максименко, О. Скрипченко, Т. Ілляшенко, С. Москвичов, О. Малихіна, Л. Верещагіна, В. Вілюнас, С. Занюк та інші [13].

Мотивами у навчанні можуть виступати потреби учнів, пізнавальний інтерес, емоції, які виникли на уроці, ідеали, установки. Для кожного учня

важлива потреба у нових враженнях, яка може поступово перейти в пізнавальну потребу. І саме на неї повинен спиратися педагог у першу чергу, актуалізувати її, сприяти її усвідомленню учнями. Педагогічна діяльність потребує знань та вмінь формування мотиваційної сфери особистості учня для досягнення та підвищення результативності навчання [13].

Інша форма мотивації визначається вузькоособистих мотивами: схвалення оточуючих, шлях до особистого благополуччя і т.п. Крім цього, може бути виділена мотивація, що лежить в самій навчальній діяльності, наприклад мотивація, пов'язана безпосередньо з цілями навчання. Мотиви цієї категорії: задоволення допитливості, набуття певних знань, розширення кругозору. Мотивація може бути закладена в самому процесі навчальної діяльності (подолання перешкод, інтелектуальна активність, реалізація своїх здібностей і ін.) [14].

Мотивація впливає на увагу учня, їхню активність у навчальному процесі, їхню готовність до виконання завдань, прагнення до глибшого знання та розвитку. Педагог відіграє важливу роль у мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, створюючи сприятливу навчальну атмосферу, використовуючи різноманітні методи навчання, заохочуючи та підтримуючи учнів. Вплив зовнішніх факторів: На мотивацію учнів також впливають сім'я, соціальне середовище та очікування суспільства.

Створення атмосфери, в якій учні почуваються комфортно та безпечно, де їх підтримують і заохочують до навчання, використання різноманітних методів навчання: Інтерактивні уроки, ігри, практичні завдання, що роблять навчання більш цікавим та ефективним [15].

На сьогоденному етапі трансформації суспільства істотно змінюються зовнішні (соціальні) мотиви навчання, соціальна престижність вищої освіти, значущість професії, потреби суспільства у фахівцях певного напрямку, уявлення учня про власну реалізацію, що суттєво модифікує внутрішні регуляторні ресурси особистості. Регуляторним компонентом навчальної діяльності виступає мотивація навчання, яка не тільки забезпечує високу

результативність навчання за безпосереднього педагогічного впливу, але й пролонгує пізнавальну активність учнів і перетворює зовнішню регуляцію в саморегуляцію [16].

Визначення інтересів та потреб учнів: За розумінням інтересів та потреб учнів, можна підібрати відповідні навчальні матеріали та методи, що їх мотивують. Завдання, які відповідають інтересам та здібностям учнів, сприяють кращому засвоєнню матеріалу та розвитку мотивації.

Участь у проектах, виступах та інших активностях, які сприяють розвитку творчості та ініціативи учнів, заохочення та підтримка: Похвала за успіхи, надання позитивного зворотного зв'язку та підтримка учнів, які мають труднощі. Показування учням, як навчальний матеріал може бути застосований у реальному житті та має значення для їхнього майбутнього [17].

Формування мотивації навчальної діяльності учнів – це важлива педагогічна проблема, яка стосується стимулювання бажання учнів навчатися та досягати успіхів у навчанні. Мотивація може бути внутрішньою (ініціатива, інтерес до предмета) або зовнішньою (оцінки, похвала, нагороди).

У сучасному освітньому процесі мотивація до навчання залишається одним із ключових викликів. Традиційні методи педагогічного впливу, орієнтовані переважно на зовнішнє стимулювання, такі як схвалення дорослих, оцінки чи заборони, дедалі менше відповідають потребам та особливостям сучасного здобувача освіти.

Ці навички дозволяють учням не лише організувати свою діяльність, але й зберігати мотивацію в умовах труднощів, розвивати стійкість до невдач і досягати довгострокових цілей [18].

Мотивація навчальної діяльності є складний, багатогранний педагогічний процес, який вимагає врахування психологічних, соціальних і дидактичних аспектів. Вміння викладача розпізнати мотиви учня, стимулювати його інтерес і підтримувати бажання навчатися є запорукою ефективного освітнього процесу та особистісного розвитку учня.

1.2 Мотиви навчальної діяльності та їх вплив на позитивну мотивацію учнів старших класів закладів загальної середньої освіти

Мотив – це спонукання людини до активності, пов'язане з намаганням задовольнити певні потреби. Внаслідок усвідомлення і переживання потреб у людини виникають певні спонукання до дій, внаслідок яких ці потреби задовольняються. При цьому свідомі дії завжди спрямовані на досягнення певної мети, яка також усвідомлюється людиною. Мотив у цьому разі виступає як причина постановки тих чи інших цілей. Отже, мотиви і цілі не тотожні між собою, хоч інколи збігаються [19].

Існує низка підходів до класифікації мотивів людської діяльності. Згідно з однією із класифікацій, мотиви поділяються на такі основні групи: пізнавальні; соціальні; спонукальні; професійно-ціннісні; меркантильні.

Пізнавальні мотиви виникають із пробудження інтересу до знань і свою реалізацію через задоволення, отримане як від самого процесу пізнання, так і від його результатів. Оскільки пізнавальні мотиви є проявом природної людської потреби, їхнє формування в учнів вважається ключовим чинником для досягнення успіху у навчанні. Ці мотиви безпосередньо породжуються та пов'язані з навчальною діяльністю. Їх можна розділити на декілька підгруп:

- широкі пізнавальні мотиви, які спрямовані на опанування нових знань учнями. Їхня глибина варіюється залежно від рівня інтересу: від зацікавленості новими фактами та явищами до інтересу до істотних властивостей, закономірностей, теоретичних положень, принципів та ключових ідей навчального матеріалу;

- навчально-пізнавальні мотиви, вони орієнтують учнів на засвоєння ефективних способів здобуття знань, сюди входять інтерес до прийомів самостійного навчання, методів наукового пізнання, способів самореалізації в навчальній діяльності та раціональної організації своєї навчальної праці;

– мотиви самоосвіти, що відображають прагнення учнів до самостійного вдосконалення методів і способів отримання знань.

Соціальні мотиви вирізняються широким діапазоном проявів. Їхня головна функція полягає у прагненні особистості утвердити власний соціальний статус через навчання. Це стосується як найближчого оточення (сім'я, клас, друзі), так і суспільства в цілому. Соціальні мотиви також розділяють на декілька підгруп:

– широкі соціальні мотиви, є прагненням до орієнтованих на суспільну користь, вони включають бажання отримати знання, щоб бути корисним суспільству, виконати свій громадянський обов'язок та якомога краще підготуватися до майбутньої професії;

– вузькі соціальні мотиви (позиційні), що відображають бажання займати певну позицію в соціумі, здобути схвалення оточення та заслужити авторитет. Ці мотиви тісно пов'язані з потребою у спілкуванні, налагодженні комунікацій, самоствердженні, а також прагненням бути лідером, домінувати чи впливати на колектив;

– мотиви соціального співробітництва, вони полягають у намаганнях учня усвідомлювати та аналізувати форми своєї взаємодії співпраці з педагогами, товаришами й однолітками, а також у постійному прагненні вдосконалювати ці форми [20].

Спонукальні мотиви пов'язані із впливом що формуються під впливом зовнішніх чинників на свідомість учнів. До таких чинників належать вимоги батьків, авторитет педагогів або вплив колективу однолітків. Спонукальні мотиви з огляду на особливості навчальної ситуації можуть бути:

– адекватними, які пов'язані з наявністю в учня безпосереднього інтересу до самого процесу здобуття знань, умінь і навичок;

– неадекватними, які пов'язані з бажанням досягти соціальних цілей (наприклад, зайняти певну позицію, ідентифікувати себе з дорослими, чи групами ровесників).

Спонування до навчання за часовою ознакою може бути:

- ситуативним, мотиви, які виникають у конкретній потребі продемонструвати знання чи навички (наприклад, під час контрольної роботи або іспиту). Сюди ж відносяться мотиви-стимули (такі як отримання нагороди, чи уникнення покарання);
- особистісним, мотиви пов'язані з внутрішньою потребою учня у самовдосконаленні, реалізації ідеалів та досягненні цілей, які безпосередньо спрямовані на власний розвиток.

Професійно-ціннісні мотиви. бажання учня здобути якісну професійну підготовку для подальшої участі в продуктивній сфері життя професійну підготовку для участі у продуктивній сфері життя. Ці мотиви стають активними під час вибору майбутньої професії та безпосереднього освоєння відповідної освіти.

Меркантильні мотиви пов'язані з безпосереднього здобуття матеріальних благ. Вони не мають вирішального значення, їхня активізація є вибірковою і цілком зумовлена психологічним профілем конкретної особистості [20].

Важливими є також такі змістові характеристики мотивів навчальної діяльності.

1. Особистісний зміст навчання. Мотив виконує подвійну функцію: він є не лише спонукальним фактором, але й зміст утворювальним, надаючи навчанню особистісного сенсу для кожного учня.

2. Дієвість мотиву, тобто його здатність реального впливати на процес навчальної діяльності та загальну поведінки учня. Ця характеристика тісно пов'язана з попереднім пунктом.

3. Місце в структурі мотивації. Кожен мотив займає певну позицію, будучи провідним (домінуючим) або другорядним. Найкращі результати досягаються, коли домінують пізнавальні та соціальні мотиви.

4. Самостійність виникнення (внутрішній та зовнішній) появу мотиву. Якщо мотив не активізується без контролю чи нагадування з боку

дорослих, він вважається зовнішнім. Педагог має прагнути, щоб мотив виникав в учня під час навчальної роботи, як внутрішня потреба у самовдосконаленні.

5. Рівень усвідомлення мотиву. Не всі учні здатні усвідомити свої мотиви. Іноді підлітки не тільки добре їх усвідомлюють, але й можуть свідомо маскувати, демонструючи байдужість до навчання.

6. Ступінь поширення мотиву. Мотив може бути нечітким, (спрямованим на навчання загалом) або ясно вираженим (спрямованим на опанування конкретних навчальних предметів).

7. Стійкість мотивів. Необхідно прагнути, щоб мотиви учня перетворилися на стійке особистісне утворення.

8. Сила мотивів, їх виразність і швидкість виникнення. Ці якості проявляються у таких показниках, як тривалість роботи учня та кількість виконаних завдань [20].

Для ефективної організації роботи з розвитку навчальної мотивації необхідно враховувати комплекс важливих чинників. Ключовим чинником є вік учнів. Кожен віковий період має специфічні особливості навчальної діяльності. У контексті старшого шкільного віку (рання юність) навчальна мотивація тісно пов'язана з професійним самовизначенням.

Вибір майбутньої професії стає пріоритетним фактором, що суттєво впливає на пізнавальні інтереси. У цей період значно розвиваються мотиви самоосвіти та виконання дослідницьких проєктів. Домінуючою мотивацією, як правило, стають далекі цілі, безпосередньо пов'язані з перспективами майбутньої професійної діяльності [20]. Сучасне суспільство потребує людей із високим рівнем загального розвитку, професіоналізму, ініціативи та підприємливості. Це зумовлює модернізацію процесу навчання загалом і кожної з його сторін, особливо мотиваційної. Розвиток позитивної навчальної мотивації в старших класах є однією з умов їх сприятливого особистісного розвитку та ефективної професійної підготовки [21].

Старшокласники які мають сильну мотивацію, зазвичай досягають кращих результатів у навчанні. Вони більш уважні, наполегливі та цілеспрямовані в досягненні своїх цілей. Мотивовані старшокласники зберігають інтерес до навчання навіть у складних ситуаціях. Вони готові переборювати труднощі та шукати нові шляхи розвитку [21].

Другий важливий чинник, що впливає на організацію мотиваційної роботи, є віднесення мотивації до певного етапу навчального процесу на уроці. З урахуванням цього виділяють три види мотивації:

- первинна, або початкова, вона має на меті активізувати діяльність учнів і сформувати початкове бажання на інтерес до засвоєння нового матеріалу. Здійснюється через бесіди, проблемні питання, покази або демонстрацію явища чи предмета, на який буде спрямоване навчання;
- поточна, що покликана підтримувати стійкий інтерес до навчальної діяльності протягом усіх етапах навчання. Це відбувається під час пояснення (бесіда, розповідь, лекція вчителя); під час практичної роботи (лабораторні, практичні, дослідницькі завдання); у процесі контролю (поточний, підсумковий, заключний);
- заключна, яка забезпечує позитивний зворотний зв'язок, і надає учневі інформацію про рівень успішності його діяльності.

На початку уроку (первинна мотивація) першочерговим завданням учня є чітке усвідомлення мети навчання. Він повинен розуміти: що нового і корисного дізнається, що вже знає про тому, і де зможе застосувати ці знання.

Учитель може спонукати учнів до навчальної діяльності, використовуючи такі види стимулювання:

- активізація раніше сформованих мотивів;
- стимулювання мотивів, що ґрунтуються на незадоволенні поточними результатами;
- підсилення мотивів, зацікавленості та здивування;
- посилення мотивів, орієнтованих на попередню успішну діяльність.

Створенню ефективних мотиваційних моментів також сприяє:

- використання різноманітних методів та форм роботи, що беруть до уваги суб'єктний досвід учня щодо теми;
- формування атмосфери загальної зацікавленості – як у власних досягненнях, так і в успіхах усього класу.

На етапі поточної мотивації учень (закріплення та посилення) повинен орієнтуватися на широкий спектр пізнавальних і соціальних мотивів. Це досягається шляхом чергування різних видів діяльності: репродуктивних і пошуково-творчих, усних і письмових, індивідуальних і фронтальних. Мотиваційні моменти створюються, якщо педагог:

- забезпечує емоційну подачу матеріалу, насичену цікавими прикладами, парадоксальними фактами, історичними екскурсами, ефективна також незвична форма подання, що викликає здивування та інтерес учнів;
- стимулює учнів до пошуку різноманітних способів виконання завдань, не викликаючи страху помилитися;
- заохочує їх до учнів в пізнавальних іграх, дискусіях, самостійній роботі та виконанні завдань нетрадиційними методами;
- створює такі педагогічні ситуації та умови спілкування, які дають можливість кожному учневі проявити ініціативу, самостійність та винахідливість у роботі.

На завершальному етапі (завершальна мотивація) головна мета – забезпечити вихід учня з діяльності з позитивним досвідом та сформувати позитивну установку на подальше навчання. Цього можна досягати за таких умов:

- обговорення результатів: аналізувати не лише, «що ми дізналися», а й, «що сподобалось і чому», а також «що хотіли б ще раз виконати, або «що зробили б інакше»;
- комплексний аналіз відповідей, під час опитування оцінювати не тільки правильність, але й самостійність, оригінальність відповіді та бажання учня шукати різні шляхи вирішення завдань;

- коректно демонструвати учневі як успіхи, так і слабкі місця, щоб він сформував об'єктивне уявлення про власні можливості;
- при оголошенні домашнього завдання повідомляти не лише зміст та обсяг, а й надати рекомендації щодо раціональної організації роботи, самі завдання мають бути диференційованими для успішного виконання [20].

Основні фактори, що впливають на формування позитивної мотивації до навчальної діяльності (див. рисунок 1.2) [21].

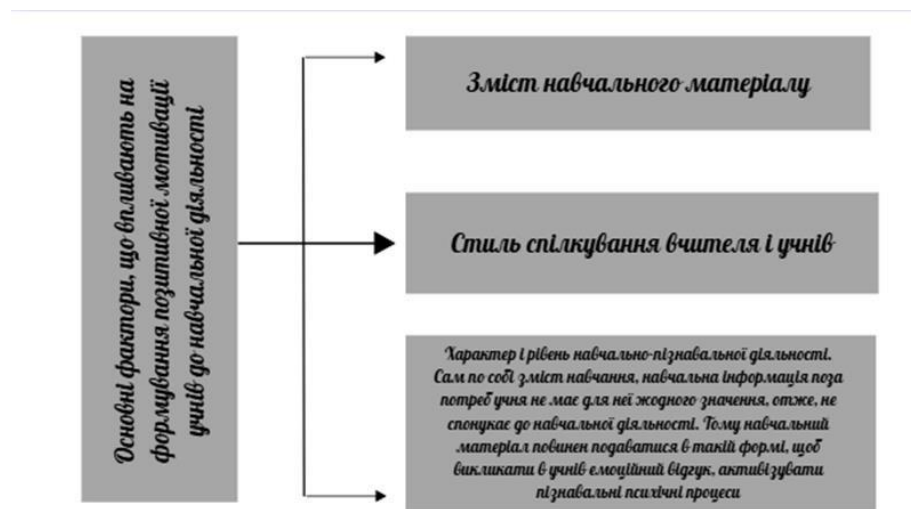

Рисунок 1.2 – Основні фактори, що впливають на позитивну мотивацію навчальної діяльності учнів

Педагог обирає методи мотивації, виходячи з конкретної навчальної ситуації. До основних шляхів належать.

1. Проведення бесіди (залучання суб'єктного досвіду учня, наведення цікавих прикладів та актуалізація практичного значення теми).
2. Створення проблемної ситуації, постановка проблемного питання для стимулювання розумового пошуку.
3. Застосування інтерактивних технологій використання методів «мозковий штурм» та «незакінчене речення».
4. Використання творчих завдань (складання кросвордів, загадок, фантастичних оповідань, есе чи віршів. Творчі запитання, як-от: «Що станеться, якщо...», «Яким я собі уявляю...», «Що б я сказав автору твору».

5. Створення ситуації успіху (важливою є поділ навчального матеріалу на логічні, зрозумілі складові. Чим чіткіші зв'язки між ними, тим легше засвоється весь зміст).

6. Застосування діяльнісного підходу до навчання:

– спонукальні завдання вчителя: Питання на кшталт: «Чи існують інші способи виконання роботи?», або «Виконайте завдання у вигляді схеми/діаграми/таблиці тощо»;

– самостійну навчальну діяльність дитини (учитель виступає у ролі консультанта);

– самоосвітня діяльність учня: включає узагальнення способів виконання, розуміння ідей, принципів, законів, складання планів/конспектів, написання рефератів, підготовка до атестацій та ЗНО.

7. Залучення ігрових ситуацій, використання пізнавальних та навчальних ігор.

8. Опрацювання додаткових джерел, робота з періодичними виданнями, популярною та художньою літературою.

9. Екстраполяції – функція мозку, спрямована на прогнозування. Застосування прийомів парадоксів, прогнозування розвитку подій, проведення конкурсів ідей, де об'єкт переноситься в уявне майбутнє [20].

Отже, для мотивації навчальної діяльності учнів старших класів використовують різні засоби: індивідуальний підхід до учнів, цікаві та інтерактивні форми навчання, створення атмосфери успіху та довіри, та, в деяких випадках, застосування методів стимулювання. Це включає активізацію пізнавальної діяльності на уроках, створення ситуацій для творчого мислення та самостійного вирішення проблем, а також використання сучасних методик, таких як проектна робота та інтерактивні форми навчання.

При вивченні та мотивації учня навчальної діяльності важливо бачити не його сталі психологічні особливості, тобто те, що вже досягнуто учнем, а найголовніше – процес становлення мотивації, зону її найближчого розвитку. Тому вчителю важливо виявляти не тільки успішність виконання завдання, але

і труднощі учня в ньому, і не лише фіксувати результат рішення, а й способи його отримання; визначати не лише рівні, але і переходи від одного до іншого.

Об'єктом формування вважаються всі компоненти мотиваційної сфери і всі сторони вміння навчатись. А саме:

- мотиви соціальні та пізнавальні, їх змістовні й динамічні характеристики;
- цілі та їх якості (нові, гнучкі, перспективні, стійкі, нестереотипні);
- емоції (позитивні, стійкі, вибіркові, регулюючої діяльності);
- уміння навчатись і його характеристики (знання, стан навчальної діяльності, навченість) [22].

Мотивація є особливо важливим і специфічним компонентом навчальної діяльності, через реалізацію і за допомогою якого можливе формування навчальної діяльності учня у цілому.

Через мотивацію педагогічні цілі швидше перетворюються на психічні цілі учнів; через зміст формується певне ставлення учнів до навчального предмета й усвідомлюється його ціннісна значущість для особистісного, у тому числі інтелектуального, розвитку учня; за допомогою функцій засобів, що спонукають, у педагогічній комунікації актуалізуються й освоюються навчальні ситуації; систематичний контроль навчальної діяльності та його результати використовуються для формування відповідальності та прийняття коригувальних рішень [22].

Отже, мотивації навчальної діяльності у старшокласників – це багатогранний процес, що потребує використання різних методів і засобів. Змістовий, організаційний, методичний підходи можуть стимулювати навчальну активність учнів. Вона залежить від багатьох факторів, включаючи особисті характеристики учнів, соціальне оточення, умови навчання та професіоналізм педагога. Застосування інтерактивних методів навчання, індивідуалізація підходів, створення позитивної атмосфери у класі та підтримка з боку педагога – все це сприяє підвищенню мотивації учнів і їхньому бажанню досягати успіхів у навчанні. Важливо, щоб кожен педагог

усвідомлював свою роль у цьому процесі й постійно працював над своїм професійним розвитком, аби забезпечити найкращі умови для навчання і розвитку учнів [24].

Адже навчально-пізнавальна діяльність – процес, спрямований на оволодіння знаннями, уміннями і навичками, що сприяє розвитку особистості при свідомому, вмотивованому ставленні учня до змісту діяльності. Тому роль педагогів, шкільних психологів полягає в своєчасному діагностуванні мотивів діяльності. При цьому в основі організації навчально-пізнавальної діяльності, особливо із засвоєння фундаментальних знань, які, як відомо, є найбільш складними для засвоєння учнями, пріоритетним має бути розуміння значущості саме таких знань і ціннісної значущості самого учня щодо засвоєння цих знань [25].

У розумовій діяльності учнів дуже важливу роль відіграють такі її мотиви, як потреба зрозуміти, допитливість, інтерес до науки, любов до знання, до книжки, усвідомлення необхідності ґрунтовно засвоїти знання з різних предметів, почуття відповідальності за їх засвоєння тощо. Серед них виокремлюємо мотиви широкого соціального характеру (обов'язку перед сім'єю, школою, усвідомлення важливості освіти для себе і для суспільства, держави тощо) і мотиви, безпосередньо зв'язані з навчальною діяльністю (інтереси до різних шкільних предметів, прагнення до знань, потреби в них, бажання вчитися тощо) [26].

Від мотивів залежать близькі та більш віддалені результати розвитку, велике значення для успішної навчальної діяльності має: виховання належних мотивів, зокрема інтересу до знань, бажання вчитися, до методів самостійного здобування знань, до способів саморегуляції навчальної роботи, раціональної організації своєї навчальної праці [26].

Навчання на основі проблем, що викликають пізнавальний інтерес, стимулює учнів до активної пошукової діяльності, використання ігрових елементів і інтерактивних методів навчання робить навчання більш захоплюючим та ефективним. Підкреслення та заохочення успіхів учнів,

надання їм можливостей для прояву творчості та самостійності сприяє формуванню позитивної мотивації.

Учні мають бути залучені до самостійного вибору завдань, методів роботи та оцінювання результатів, навчання на прикладах із життя, які мають особисте значення для учнів, робить знання більш релевантними та цікавими.

Інтегроване навчання – це сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій педагога й учня. Вони спрямовані на формування методів навчання учнів на основі об'єднання навчального матеріалу з освітньої галузі [27].

Креативні задачі та проекти, які дозволяють учням проявляти індивідуальність та творчість, стимулюють їх до самостійної діяльності, навчання учнів самостійно шукати інформацію, проводити дослідження та розширювати свої знання. Впровадження інтегрованого підходу до навчання, коли різні предмети та дисципліни поєднуються в спільну тему, сприяє розумінню навчального матеріалу у більш широкому контексті. Застосування різних методів навчання (інтерактивних, дискусій, проектів, досліджень) дозволяє задовольнити індивідуальні потреби та інтереси учнів [27].

Надання учням можливостей для самостійної роботи, досліджень, творчих проектів. Організація дискусій, обговорень, командних проектів та других форм спілкування, які дають можливість учням виразити свої думки та емоції, впровадження в навчальний процес заходів, спрямованих на розвиток особистісних якостей учнів, таких як самостійність, творчість, критичне мислення.

Учитель повинен бути підтримкою та наставником для учнів, який допомагає їм долати труднощі та досягати успіхів. Мотивація є одним із провідних чинників успішного навчання старшокласників. У старших класах учні вже мають сформовані інтереси, схильності, певне бачення свого майбутнього [28].

За допомогою певного індикатора учень може простежувати свої кроки та розуміти, наскільки він наблизився до своєї цілі. На відміну від класичного,

цей вид оцінювання не повідомляє про результат певної роботи, а націлений саме на її процес.

Таким чином, учень досягає своєї цілі, усвідомлюючи обсяг виконаної роботи та труднощі, що вдалося подолати, розуміючи, які знання та навички він здобув у процесі. Ефективним для такого виду мотивації буде створення учнівського портфоліо, в якому старшокласник записуватиме, які пункти плану до кожного завдання він виконав, над чим ще потрібно попрацювати, що в нього вдається, а з чим потрібно звернутися по допомогу [28].

1. Індивідуальний підхід:
 - враховувати інтереси та нахили кожного учня;
 - спиратись на бажання та потреби учнів;
 - заохочувати їхні наміри та прагнення;
 - шукати способи залучення учнів до процесу навчання, виходячи з їх індивідуальних особливостей.
2. Інтерактивні форми навчання:
 - використовувати різні методи та форми роботи, такі як практичні, ігрові, проблемні та творчі завдання;
 - заохочувати до співпраці та обміну думками;
 - влаштовувати змагання, дебати, дискусії та інші інтерактивні заходи.
3. Створення атмосфери успіху та довіри:
 - давати учням змогу самостійно думати та виявляти ініціативу;
 - схвалювати їхні успіхи та давайте їм шанси;
 - показувати досягнення та недоліки в розвитку особистості;
 - створювати позитивну та комфортну атмосферу в класі.
4. Методи стимулювання:
 - заохочувати бажання досягти визнання;
 - використовувати різні форми заохочень та нагород;
 - впроваджувати елементи здорової конкуренції;

- вказувати на значення навчання та його вплив на майбутнє;
- заохочувати самоосвітню діяльність учнів.

Мотивація є специфічною і дуже важливою складовою навчального процесу; за допомогою мотивації педагогічні цілі перетворюються в цілі учня, формується відношення учнів до предметів, усвідомлюється значимість саморозвитку [29].

Такі вікові особливості старшокласників, як прагнення до особистісного та професійного самовизначення, зумовили домінування у структурі їх навчальної мотивації саме професійного мотиву: сучасні учні добре усвідомлюють важливість навчання у школі заради того, щоб стати у майбутньому кваліфікованими фахівцями [30].

У структурі навчальної діяльності старшокласників з різною результативністю констеляція з рангових місць частини мотивів збігається. Отже, мотиваційна структура навчальної діяльності зумовлена як віковими особливостями, старшокласників (прагнення до особистісного та професійного самовизначення і самореалізації), так і їх індивідуальними особливостями (рівнем навчальних досягнень) [31].

В учнів з різною навчальною результативністю наявні відмінності в інтенсивності вияву навчальних мотивів. Так, із зниженням успішності в навчанні у старшокласників спостерігається чітка однолінійна тенденція до зменшення інтенсивності вияву позитивних (за психологічним змістом) мотивів (професійно-ціннісного, навчально-пізнавального, комунікативного та мотиву самовиховання) і посилення ситуаційного мотиву, що визнається негативним за своїм психологічним змістом [31].

Навчальні мотиви старшокласників все більше поєднуються з мотивами професійної орієнтації. Окрім власне інтересу до певної діяльності, потреби в самоактуалізації та самовираженні, вибір молодого людиною тієї або тієї професії часто визначається її соціальною престижністю [32].

Врахування здібностей, інтересів і темпу роботи кожного учня підвищує його залученість. Учні, які відчувають, що їхні особисті потреби поважають,

проявляють більшу ініціативу. Для формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів важливо створити позитивне та стимулююче навчальне середовище, яке сприяє розвитку пізнавального інтересу, самостійності та творчості.

Ефективна мотивація навчальної діяльності в старших класах можлива лише за умови комплексного підходу. Основною метою має стати розвиток внутрішньої мотивації, коли навчання сприймається не як обов'язок, а як шлях до самореалізації, самопізнання та життєвого успіху. Успішне формування мотивації навчальної діяльності залежить від комплексної взаємодії цих аспектів. Важливо створювати сприятливе навчальне середовище, що мотивує учнів на самостійне навчання та досягнення успіхів.

1.3 Досвід формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій

Формування мотивації навчальної діяльності у старшокласників – це складний процес, який залежить від багатьох факторів, включаючи особистісні потреби, інтереси, умови в школі та дома. Навчальна мотивація – це прагнення до навчання, бажання здобувати знання та вміння.

Мотиваційний аспект навчальної діяльності стає ключовим у процесі навчання, оскільки забезпечує інтерес учнів до предмета, підтримує їхню активність під час уроків та сприяє формуванню стійких навчальних компетентностей. Формування мотивації до навчання в старшокласників є важливим чинником ефективного освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти [33].

Формування мотивації старшокласників у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) – це багатогранний процес, який потребує постійного оновлення методів, змісту та форм організації навчання. Досвід показує, що найкращі

результати дає комплексний підхід: особистісна орієнтація навчання; практична й життєво значуща подача матеріалу; партнерство між ліцеєм, учнем і родиною.

Серед засобів які використовують для мотивації учнів до навчальної діяльності інтерактивні методи: кейси, проблемні ситуації, цікаві факти, альбоми світлин, відеоролики та презентації.

Таким чином, позитивне ставлення до навчання характеризується емоційною залученістю та прийняттям зовнішніх вимог, внутрішні мотиви (інтерес) ще не є глибокими та стійкими. Навчальна діяльність містить не тільки відтворення за зразками педагога завдань, способів дій, але й виникнення самостійно визначених цілей, а також виконання дій із власної ініціативи [34].

Ця стратегія зосереджена на формуванні позитивного навчального клімату та емоційного комфорту, які є основою для будь-якої успішної взаємодії, для стимулювання бажання учнів навчатися необхідно використовувати комплексний підхід (див. рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 – Схема формування позитивної мотивації

Станкевич Марія Олегівна, вчителька Кошарського закладу Львівської обласної ради «Лопатинська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат І-ІІ ст. навчання», задля мотивації учнів до вивчення навчального матеріалу на

уроках технологій використовує дидактичні ігри. Так, з метою мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технології зі спеціалізації «Швейна справа», Марія Олегівна використовує ігри: «Знайди за описом», «Знайди помилки», «Чарівна скринька», «Змагання по викреслюванню», «Секрети творчості», «Визначити на дотик», «Що це?», «Вгадай», «Мозаїка», «Впізнай слово за описом» тощо (див. рисунок 1.4.).

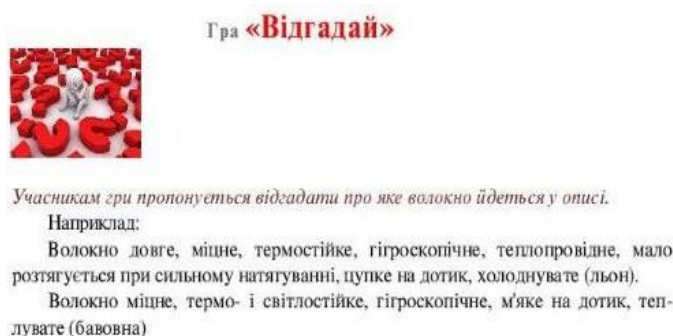

Рисунок 1.4 – Приклад гри

Такі дидактичні ігри можна використовувати на етапі актуалізації опорних знань або ж по завершенні уроку. На думку авторки, вони є ефективними завдяки тому, що вони поєднують розважальну та навчальну складову, що й мотивує учнів та допомагає ефективніше сприймати нову інформацію. Їхні переваги полягають й в тому, що вони не лише стимулюють учнів до навчання, а й дозволяють миттєво отримати зворотний зв'язок [35].

Варченко Олег Борисович, вчитель Кобеляцького ліцею Полтавської обласної ради, що використовує на своїх уроках-грах з трудового навчання мотивацію навчальної діяльності, базується на переведенні зовнішніх вимог у внутрішню потребу учня, використовуючи при цьому природну схильність людини до гри. Олег Борисович використовує урок-гру: «Найрозумніший», «Техніка та технологічні процеси» (див. рисунок 1.5).

Урок-гра «НАЙПРОЗУМНІШИЙ»

Мета: повторити раніше вивчений теоретичний матеріал, зміцнити знання учнів із трудового навчання; розвинути кмітливість, гнучкість, швидкість мислення, навички застосовувати знання у нестандартних умовах; виховувати високу культуру мислення, інтерес до трудового навчання.

Завдання: узагальнити й систематизувати знання учнів із попередньо вивчених тем; виховувати почуття взаємодопомоги, дружби, справедливості.

Обладнання: ноутбук, мультимедійний проектор, екран, картини-завдання, папір, ручки, грамоти переможцям, надувні кульки, солодкі призи.

Умови проведення гри. Гра складається з VI турів: I тур – жеребування; II тур – «Підказка»; III тур – «Тема»; IV тур – «Дуель».

У першому турі приймають участь всі бажаючі. Хто першим дасть правильну відповідь на запитання, проходить у другий тур (5 учасників). До третього туру проходить 4 учасники, які наберуть найбільшу кількість балів за результатами II туру. У четвертому турі два переможці третього туру визначають між собою переможця гри. Якщо грація наберуть однакову кількість балів, то буде проведено додатковий конкурс «Резавш», в якому гравцям будуть задані додаткові запитання.

Хід гри.

Ведучий. Вітаю всіх присутніх на нашій грі. Бажаємо всім учасникам успіхів і перемог. А щоб гра проходила чесно, за правильністю результатів спостерігатиме жюри у складі: ... Розпочинаємо перший конкурс « Жеребування», в якому кожен із глядачів може стати учасником гри! Глядачам демонструються картки, на яких записані назви слюсарних інструментів та частин металообробних верстатів у вигляді слів-перевертнів):

Панило(напилок); Бузоли(зубило); лончар(пазрон); ковотор(вороток); шкала(гладка); суварилка(рисувалка)

Рисунок 1.5 – Приклад урок-гри

Урок-гра має систематизувати та зміцнити знання учнів, розвивати кмітливість, гнучкість, швидкість мислення, навички, виховувати високу культуру мислення, інтерес до трудового навчання [36].

Чуяшенко Тетяна Михайлівна, вчителька Нижньосироватського ліцею імені Бориса Грінченка Нижньосироватської сільської ради Сумського району Сумської області, мотивація в навчанні для старших класів як набуті навичками, що активно займаються професійним самовизначенням на уроках трудового навчання найбільш ефективними є методи, що підкреслюють практичну значущість знань і їхню комерційну цінність. Тетяна Михайлівна використовує ігри: «Хто швидше», «Учись учитися», «Склади орнамент» , «Зроби краще», «Аукціон», «Найкраща швачка», «Символ професії», «Асоціації», «Доміно», «Закінчи речення», «Слідчий», «Третій зайвий», «Перетворення», «Відгадай термін», «Правильно розтав слова», «Блеф –клуб», «Що в кулаці?», «Склади речення», «Естафета», «Так чи ні», «Головоломка» (див. рисунок 1.6) .

► Гра «Хрестики-нулики»
 По вертикалі, діагоналі чи горизонталі, викреслити по три слова, які пов'язані між собою за змістом:

неткані матеріали	гладь	стібок
качалочки	фліє	синтепон
пшаний стовпчик	схрещений стовпчик з накидом	лусочка

Рисунок 1.6 – Приклад гри

Дидактичні ігри на уроках трудового навчання можуть кардинально змінювати мотиваційну структуру учнів, перетворюючи зовнішні вимоги на внутрішній інтерес, які можна використовувати на різних етапах уроку. Це дасть можливість зробити уроки цікавими та неповторними, вони використовують природну схильність людини до гри, щоб досягти навчальних цілей [37].

Раєвська Тетяна Іванівна, вчителька Комунального закладу «Нікопольська середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 2», для мотивацію навчальної діяльності на уроках трудового навчання (технологій) які спонукають учнів до активного та свідомого здобуття знань, умінь і навичок, творчого підходу, що активізує учнів до продуктивного і якісного навчання. Тетяна Іванівна використовує ігри в посібнику для трудового навчання «Таємниці писанкарства», «Загадки», «Ребуси», «Легенда про писанку», «Писанки історія створення», «Ячна математика» (див. рисунок 1.7).

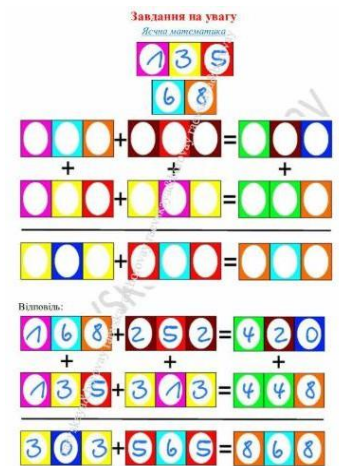

Рисунок 1.7 – Приклад гри з яєчної математики

Сучасні інтерактивні методи та дидактичні матеріали, представлені у посібнику, забезпечують комплексний підхід до мотивації, перетворюючи пасивне засвоєння матеріалу на захоплюючий процес творчого пошуку та практичної реалізації [38].

Сліпович Наталія Михайлівна, вчителька Синельниківського ліцею №1 Синельниківської міської ради Дніпропетровської області, демонструє орієнтацію на цілісний підхід до мотивації, де внутрішній інтерес (через актуальність і проблеми) підтримується позитивним зовнішнім стимулюванням (через успіх та визнання), а також сучасними інтерактивними інструментами. Наталія Михайлівна використовує проекти: «Лялька Меланія», «Виготовлення декоративного панно техніки висипання «Мавка», «Стояла і слухала весну» (див. рисунок 1.8).

Виготовлення ляльок з склової порцеляни і виготовлення одяку, одяк існого вишивкою.

Лялька Меланія

Давайте знайомитись:

-Я - лялька Меланія,

І зроблена я дівочим старанням.

Спочатку мене з фарфару ліпили,

І ніжною бавовно одже пошили.

*Яскравими фарбами мене
малювали*

і вишивкою образ мій наповняли.

Я українка за одної весела,

Прикрасно стану у кожній оселі.

Гостей звеселяю усмішкою і вродою.

Рисунок 1.8 – Приклад арт-технології проекту

Такі арт-технології в контексті уроку трудового навчання – це педагогічний підхід, що поєднують творчу експресію (методи мистецтва) з практичними, технологічними навичками для створення естетично та емоційно значущого продукту. Головна мета: любити те, що ми робимо, ділитися своїм настроєм [39].

Капралюк Катерина В'ячеславівна, вчителька Бердичівського міського ліцею № 15 Житомирської області, щодо мотивації навчальної діяльності варто базувати на сучасних, академічних підходах, які є найбільш актуальними, ґрунтується на гармонійному поєднанні трьох ключових мотиваційних напрямків: внутрішньої пізнавальної потреби, зовнішньої мотивації досягнення та соціально-особистісного зростання. Катерина В'ячеславівна використовує шаблони: «Портфоліо вчителя трудового навчання», «Знайди за описом», «Я – особистість»(див. рисунок 1.9).

Рисунок 1.9 – Приклад гри

Розробки таких методичних робіт є фундаментальними для сучасного освітнього процесу, оскільки проектна діяльність є ідеальним інструментом для інтеграції теоретичних знань та практичних навичок [40].

Чала Ольга Вікторівна вчителька трудового навчання, в роботі з мотивацією на уроках трудового навчання зосереджений на перетворенні навчального процесу на творчий, цілеспрямований та практично корисний проєкт. Мотиваційна стратегія вчителя має базуватися на створенні якісної та особистісної значущості процесу. Ольга Вікторівна використовує матеріал: «Об'ємна вишивка на уроках трудового навчання» (див. рисунок 1.10).

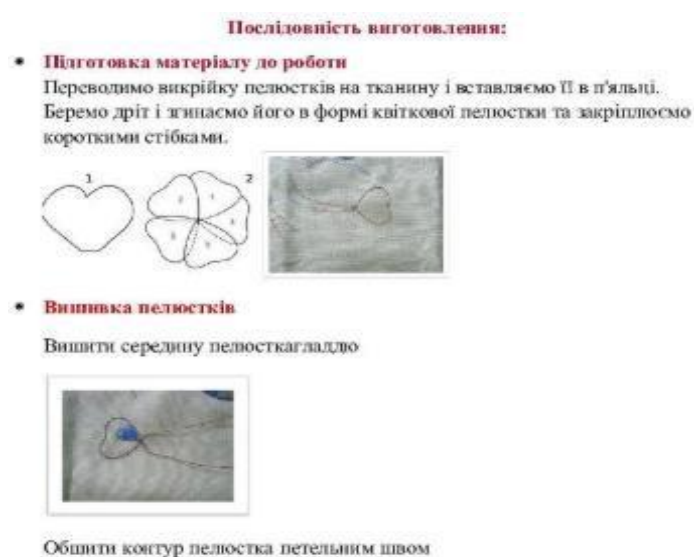

Рисунок 1.10 – Приклад виконання об'ємної вишивки

Техніка об'ємної вишивки «stumpwork» – побачила світ в Англії, у другій половині XVII століття. Stumpwork – це унікальна техніка об'ємної (тривимірної) вишивки, що має глибоке історичне коріння. Її виникнення тісно пов'язане з розколом західної християнської церкви. У XVI столітті, коли Англія була католицькою, все мистецтво вишивальників пішло на прикрасу церковного одягу, вишивання ікон та релігійної утвори. Техніка об'ємної вишивки Stumpwork є актуальною для програми трудового навчання. Її складність і художня виразність дозволяють ефективно розвивати технологічні навички, дрібну моторику та креативне мислення старшокласників у сфері декоративно-ужиткового мистецтва [41].

Боброва Олена Володимирівна, вчителька Закладу загальної середньої освіти I-III ступенів с. Бубнівка Гайсинської міської ради Вінницької області, мотивація досягається через зосередженість на практичній значущості предмета, а також на використанні креативних та прикладних методів, що є ключовими для внутрішньої мотивації у трудовому навчанні. Олена Володимирівна використовує наочність: «Лялька» (див. рисунок 1.11).

Рисунок 1.11 – Приклад виконаної ляльки своїми руками

Таку ляльку можна використовувати як приклад для наслідування у роботі гуртків, майстер-класів з рукоділля або для стимулювання творчої проектної діяльності учнів. Спільна творча справа (виготовлення таких

виробів) завжди згуртовує колектив, практичний досвід доводить, що спільна праця сприяє зміцненню як шкільного колективу, так і сімейних зв'язків [42].

Шмигель Тетяна Василівна, вчителька Клекотинського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів, Вінницької області, ймовірно зосереджений на формуванні стійкої внутрішньої мотивації учнів шляхом створення особистісно значущого освітнього середовища на уроках технологій. Тетяна Василівна використовує презентацію до уроку: «Айріс фолдінг» (див. рисунок 1.12).

Рисунок 1.12 – Приклад виконання роботи

Основні цілі навчального процесу спрямовані на комплексний розвиток учнів у трьох ключових напрямках: проектування та технологія, інтелектуальні вміння та виховання особистості, навчати учнів створювати дизайн виробів за допомогою методу фокальних об'єктів; виховувати естетичний смак; розвивати логічне мислення, підтримувати інтерес до процесу отримання знань, культури праці [43].

Івашко Галина Леонідівна вчителька трудового навчання, задля мотивації старшокласників досягається через орієнтацію на їхнє майбутнє, надання автономії та індивідуалізацію творчої діяльності зосереджений на професійній орієнтації, самостійності та практичній значущості. Галина Леонідівна використовує урок – квест «Вперед за знаннями» на уроках трудового навчання, що включають інші уроки – квести: «Анаграма», «Конкурс майстрів», «Чарівна скринька», «Математична логіка», «Веселі художники», «Кулінарія», «Разом до перемоги», «Відгадай професію» (див. рисунок 1.13).

А зараз у нас 4 конкурс «Математична логіка».
 За допомогою ключа вам потрібно відгадати слово, на це дається 5хв.
 Тож будьте уважні, та гарно рахуйте, бо неправильно порахувавши, не зможете відгадати слово.
 Готові? Почали.

Ключ:

А	Б	В	Г	Д	Є	Ж	З	И	І	Ї	К	Л	М	Н	О	П	Р	С			
Т	У	Ф	Х																		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26																		
Ц	Ч	Ш	Щ	Ь	Ю	Я															
27	28	29	30	31	32	33															

1) $24 \cdot 3 - 55 =$
 2) $(35 + 42) : 77 =$
 3) $(183 - 17) : 2 - 69 =$
 4) $236 : 2 - 96 =$

Рисунок 1.13 – Приклад урок-квесту

Квест – урок є ефективним освітнім методом на уроках трудового навчання, який стимулює активний розвиток ключових пізнавальних навичок учнів, аналізує інформацію з точки зору значимості, інтегруючи знання та залучаючи високий рівень логіки та критичного мислення для вирішення поставлених завдань [44].

Касьянова Світлана В'ячеславівна вчителька трудового навчання та технологій, що мотивація навчальної діяльності сфокусується на інтеграції технологій, проектного підходу та особистісної значущості виробів, що є ключовим для сучасного викладання цього предмета. спрямована на перетворення уроку з рутинного виконання інструкцій на платформу для творчого, технологічного та підприємницького розвитку учнів. Світлана В'ячеславівна використовує: творчий проект з трудового навчання «Український віночок» (див. рисунок 1.14).

Рисунок 1.14 – Приклад виготовлення вінків

Проектна діяльність на уроках трудового навчання є провідним засобом для комплексного розвитку, навчання та розкриття творчого ресурсу особистості учня, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання та за планування навчального та творчого шляху [45].

Життя учнів старших класів визначається необхідністю прийняття ключових рішень, насамперед, щодо подальшого життєвого шляху та вибору майбутньої професії. Цей період є критичним для формування навчальної мотивації [46].

Для ефективного стимулювання навчальної активності старшокласників необхідно враховувати їхню потребу в самостійності, повазі та значущості.

1. Критично важливо, щоб старшокласник відчував, що його поважають як сформовану особистість та визнають його право на самостійний вибір. Визнання автономії учня є потужним внутрішнім мотиватором.

2. Для активізації мислення учнів необхідно використовувати метод створення інтелектуального виклику, який порушує їхнє звичне сприйняття.

3. Використання інформаційних технологій в освітньому та виховному процесі є одним із найбільш ефективних та перевірених практикою шляхів і засобів для формування стійких пізнавальних інтересів і мотивів в учнів.

4. Для ефективного підвищення мотивації старшокласників необхідно забезпечити їм можливість продемонструвати свою унікальність у навчальному процесі.

5. Для успішної мотивації старшокласників та їхньої підготовки до дорослого життя, співпраця з батьками має вирішальне значення [46].

Основна мета трудового навчання (технології) сьогодні – це формування технологічно компетентної особистості, яка готова до повноцінного життя та активної трудової діяльності в умовах високотехнологічного інформаційного суспільства. Навчання має на меті підготувати учнів не просто до роботи, а до адаптації, інноваційності та ефективності у швидкозмінному світі [47].

Мотивація навчальної діяльності є важливою складовою особистісного та професійного становлення старшокласників. Педагогічна спільнота має створити умови для розвитку внутрішньої мотивації, що забезпечить якісну освіту, конкурентоспроможність випускників та їхню готовність до життя в сучасному суспільстві [21].

Формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів є складним і багатогранним процесом, що потребує комплексного підходу з боку педагогів, батьків і самого учня. Застосування різноманітних методів і технологій, створення безпечного та підтримуючого освітнього середовища сприяє розвитку внутрішньої мотивації та успішності учнів.

Отже, формування мотивації до навчальної діяльності є складним завданням, яке постає перед психолого-педагогічним колективом закладу загальної середньої освіти та потребує багато зусиль для його виконання.

2 ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1 Комплект засобів для формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Ландшафтний дизайн»

Реалізація освітніх завдань в межах навчального модуля «Ландшафтний дизайн» передбачає формування у старшокласників не лише відповідних компетентностей, а й їх орієнтування на подальше навчання та вибір професії. Однак, якість засвоєння матеріалу та практичних навичок значною мірою залежить від рівня мотивації старшокласників. Існуюча методика викладання часто не враховує їхні сучасні освітні потреби та інтереси [48], що створює суперечність між:

- вимогами до практико-орієнтованого навчання в рамках НУШ та високою потенційною цінністю модуля [48];
- та недостатньою розробленістю методичного інструментарію, спрямованого на цілеспрямоване підвищення внутрішньої мотивації учнів [49].

Навчальний модуль «Ландшафтний дизайн» включено до варіативного компонента освітньої програми «Технології» для старших класів [49]. Це свідчить про його гнучкість та орієнтацію на потреби учнів та регіонального ринку праці. Водночас, варіативний характер вимагає особливих зусиль для підтримки мотивації учнів, оскільки вибір часто здійснюється без глибокого розуміння його практичної цінності [50].

Особливу увагу було приділено аналізу вимог до навчального модуля «Ландшафтний дизайн», який передбачає розвиток творчих та практичних

умінь, уміння працювати з матеріалами та інструментами, а також формування вмінь планувати та реалізовувати власні проектні рішення. Цей комплект спрямований на оптимізацію навчального процесу, забезпечуючи глибину засвоєння теорії та паралельно активізуючи творчі здібності і формуючи навички самостійної роботи учнів у межах проектно-технологічної діяльності.

Дидактична гра – гра, цілеспрямована ігрова діяльність яка поєднує навчальну мету із засвоєнням матеріалу з ігровою формою, створюючи цікаві умови для активізації мислення, розвитку практичних навичок, творчості та самостійності учнів у застосуванні знань про матеріали, процеси, техніку та дизайн [51].

Дидактичну гру було створено за допомогою програми Canva про «Класифікації рослин за висотою (Ярусність)». Створена дидактична гра є інтерактивним інструментом, розробленим для вирішення завдань практико-орієнтованого навчання та формування компетентностей у сфері ландшафтного дизайну. Вона спрямована на подолання розриву між теоретичними знаннями учнів про рослини та необхідністю візуального просторового мислення при плануванні ділянки (див. рисунок 2.1).

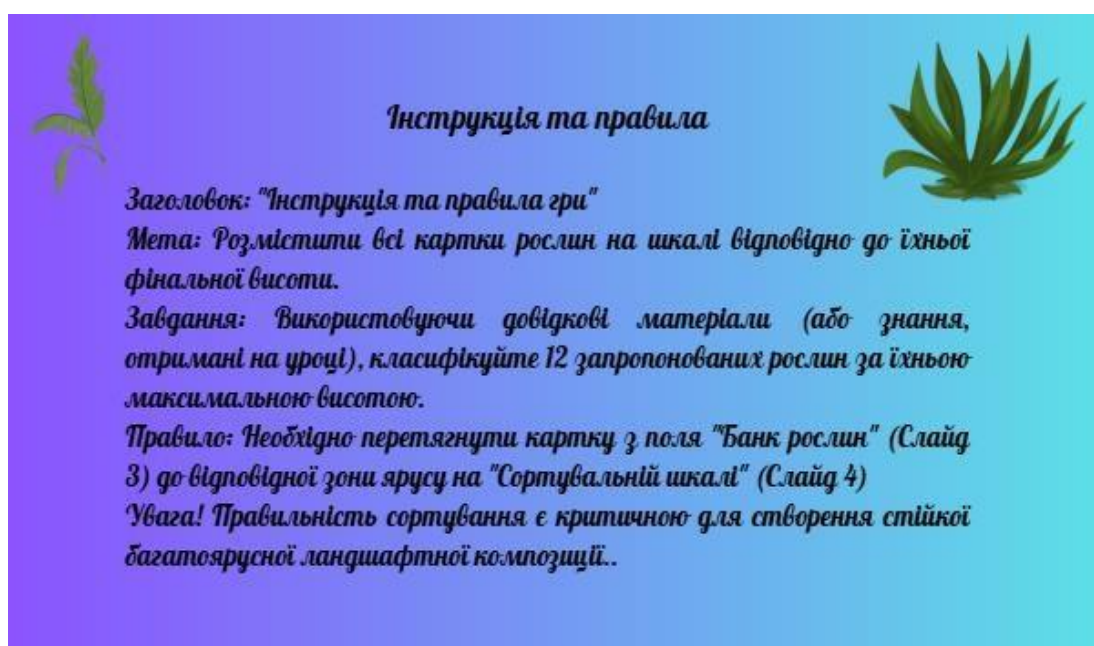

Рисунок 2.1 – Дидактична гра «Інструкція та правила гри»

Цікаві факти про ландшафтний дизайн:

Тут зібрані несподівані факти та лайфхаки про ландшафтний дизайн, що дозволять нам креативно та максимально ефективно організувати кожен куточок кожної ділянки.

Якщо кожна ділянка невелика, можна створити ілюзію більшого простору. Використовувати карликові рослини та штамбові форми дерев (на високих стовбурах). Цей прийом візуально «обманює» око, змушуючи ділянку здаватися значно більшою, ніж є насправді (див. рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 – Ефект «Аліса в Країні Чудес»
для візуального збільшення простору

Організація на ділянці водного елемента (водойми, струмка) не лише додає естетичної привабливості, але й значно покращує загальний мікроклімат завдяки зволоженню повітря. Це відкриває можливість для вирощування ексклюзивних, вологолюбних видів, таких як бамбук, ґрунтові орхідеї, рідкісні папороті або гуннера рукавична. Водойма перетворює кожен ландшафт на справді унікальний та позитивно впливає на клімат навколо будинку (див. рисунок 2.3).

Рисунок 2.3 – Водойма: покращення мікроклімату та екзотика

Найцінніші зони в саду – це ті, що знаходяться в тіні. Влітку люди прагнуть відпочити у прохолоді. При плануванні ландшафту потрібно надати особливу увагу облаштуванню місць для відпочинку саме в тіні. Також можна встановити лавки, гойдалки або дитячі майданчики. Ці тіністі куточки стануть їхнім улюбленим місцем для проведення спекотних літніх днів та вечорів, тому потрібно приділити особливу увагу їхньому детальному оформленню (див. рисунок 2.4).

Рисунок 2.4 – Зони тіні: найцінніше місце для літнього відпочинку

Кейси – це детальні описи реальних ситуацій, проблем або проектів, які використовуються в навчанні, пошуку рішень та демонстрації ефективності певних стратегій, показуючи «як» було досягнуто результату (див. рисунок 2.5).

Рисунок 2.5 – Кейс в ландшафтному дизайні

Альбоми наочності – це спеціалізовані збірки візуальних матеріалів (фотографій, малюнків, схем, таблиць), які використовуються в навчальному процесі для наочного пояснення явищ, предметів, процесів, полегшення розуміння складної інформації та кращого засвоєння знань.

Альбом було розроблено з метою систематизації ключових етапів розвитку ландшафтного дизайну від Античності до сучасності. Він слугує наочним методичним матеріалом, що ілюструє еволюцію садових стилів, їхні філософські основи (наприклад, перехід від регулярного стилю, що символізує контроль над природою, до пейзажного стилю, що оспівує її ідеалізовану природність) та основні композиційні прийоми (див. рисунки 2.6, 2.7, 2.8).

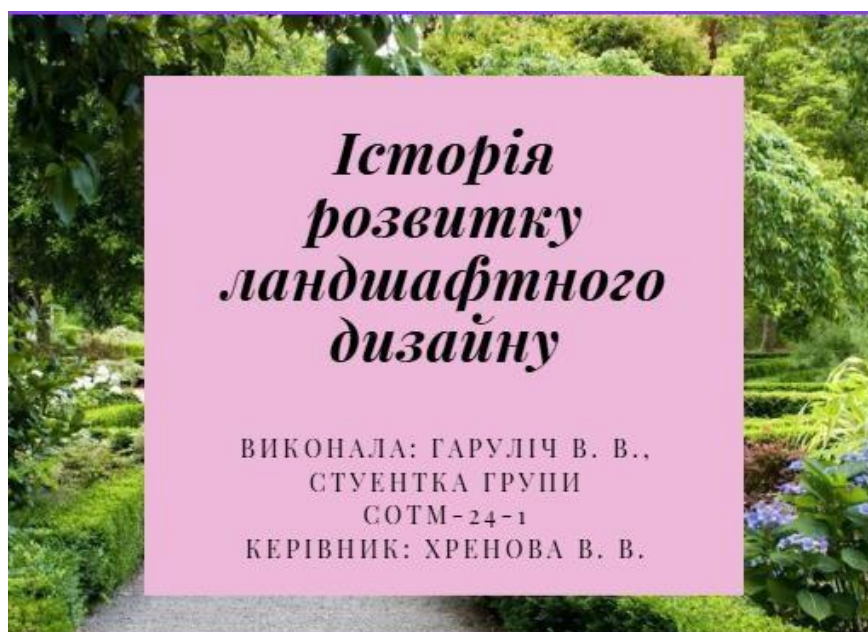

Рисунок 2.6 – Альбом на тему «Історія розвитку ландшафтного дизайну»

Рисунок 2.7 – Альбом світлин «Середньовіччя та Східні традиції (V-XV ст.)»

Рисунок 2.8 – Альбом світлин
«Модерн, сучасність та екологічний дизайн (XX-XXI ст.)»

Альбом наочності «Історія розвитку ландшафтного дизайну» є практичною складовою кваліфікаційної роботи і розроблений з метою систематизації, візуалізації та класифікації ключових етапів еволюції

ландшафтного мистецтва. Створення альбому підтверджує глибоке розуміння теоретичних засад ландшафтної архітектури та демонструє здатність до наочної систематизації науково-дослідного матеріалу (див. рисунки 2.9, 2.10).

Рисунок 2.9 – Альбом світлин давньоєгипетського саду

Рисунок 2.10 – Альбом світлин японського саду каменів (каресансуй)

Кросворд – це інтелектуальна гра, завдання якої полягає в заповненні перехресних клітинок літерами таким чином, щоб утворені по горизонталі та вертикалі слова відповідали заданим визначенням.

Кросворд на тему «Складові елементи ландшафтного дизайну» було розроблено з метою систематизації, перевірки та поглиблення знань про основні компоненти, які використовуються для створення гармонійного та функціонального садового простору.

Кросворд має високу навчально-методичну цінність і може бути використаний:

- для самоконтролю: Дозволяє швидко перевірити знання термінології після вивчення теми;
- для активізації пізнавальної діяльності: Перетворює процес запам'ятовування спеціалізованих термінів на цікаву гру;
- для закріплення матеріалу: Сприяє кращому засвоєнню та розмежуванню понять (наприклад, між жорсткими та м'якими елементами) (див. рисунок 2.11).

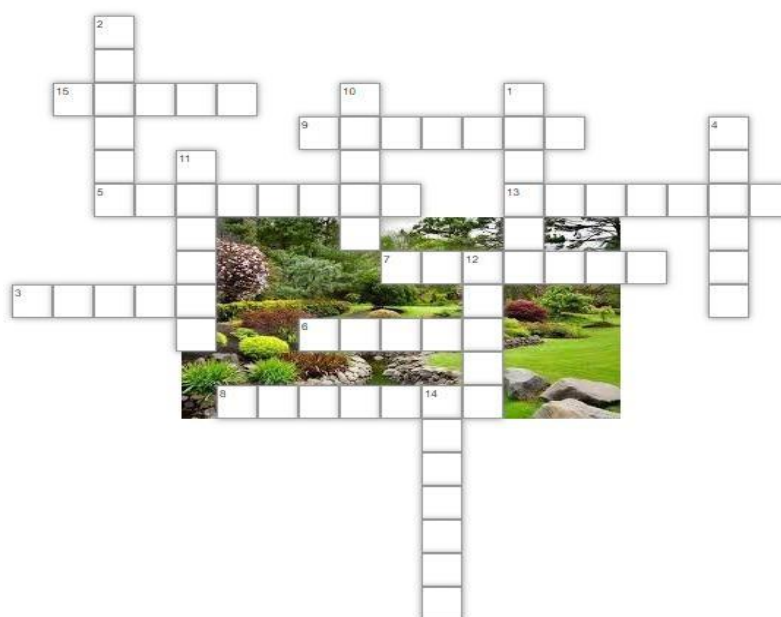

Рисунок 2.11 – Кросворд «Складові елементи ландшафтного дизайну»

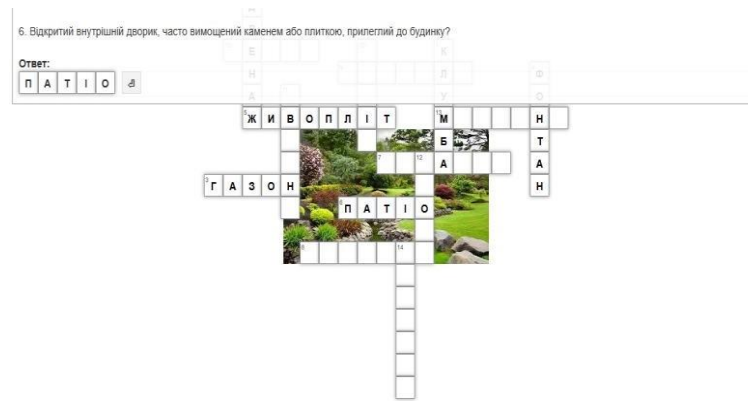

Рисунок 2.12 – Фрагмент кросворду з ландшафтного дизайну, виконаного у природному (пейзажному) стилі

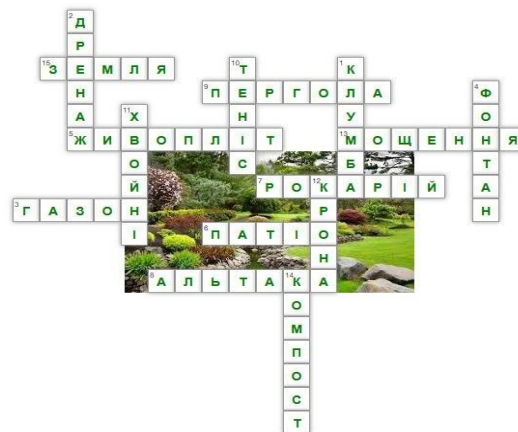

Рисунок 2.13 – Результат фрагменту сучасного ландшафтного дизайну, які виконані у пейзажному (природному) стилі, що ідеально ілюструє основні складові елементи, які були розгадані у кросворді

Даний кросворд є ефективним інструментом для швидкого засвоєння та повторення базової термінології, необхідної для розуміння та проєктування ландшафтних композицій.

Даний кросворд є ефективним інструментом для швидкого засвоєння та повторення базової термінології, необхідної для розуміння та проєктування ландшафтних композицій.

Ребус – це загадка, що використовує малюнки, літери та символи для візуального зображення слів, які необхідно відгадати.

Ребус на тему «Поняття ландшафту, ландшафтна архітектура», є мотиваційним засобом та частиною методичного забезпечення уроків технології для старших класів. Його основне призначення – ігрова форма перевірки знань спеціалізованих термінів. Використання ребуса сприяє формуванню стійкої уваги учнів, розвиває їхню нестандартну логіку та забезпечує візуалізацію понять, пов'язаних із проектуванням навколишнього середовища.

Ребус є ефективним засобом наочності, оскільки він змушує учнів встановлювати візуальні та смислові зв'язки між графічними символами і ключовими поняттями. Це значно підвищує міцність засвоєння теоретичного матеріалу.

Практична проектна діяльність на уроках технологій є ключовим мотиваційним фактором. Шляхом формування мотивації навчання, що ґрунтується на вікових, індивідуальних особливостях і здібностях учнів, розвивається їхнє творче мислення. Врахування індивідуальних потреб, здібностей та професійних інтересів учнів старших класів забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу. Головними завданнями є обґрунтування значущості навчального матеріалу для професійного та життєвого успіху, а також створення атмосфери, яка цінує процес навчання та докладені зусилля [52].

Ландшафтний дизайн – це мистецтво створення єдиного простору шляхом гармонійного поєднання природних елементів (рослини, водойми) та штучних конструкцій (стіни, покриття, освітлення, паркани). Усі ці простори – від садів і парків до прибудинкових ділянок – завжди мають чітку функціональну мету, задовольняючи конкретні потреби користувачів [53].

Цей комплекс засобів, орієнтований на практичну діяльність та використання сучасних інструментів, допоможе сформувати стійку внутрішню мотивацію учнів старших класів до вивчення ландшафтного дизайну.

а

б

в

г

д

е

а – ілюстрація ребуса «Поняття ландшафт»; б – ілюстрація ребуса «Ландшафтна архітектура»; в – фрагмент ребуса включаючи що таке ландшафт – це цілісна ділянка земної поверхні; г – фрагмент ребуса фрагмент ребуса включаючи усіх природних компонентів (рельєф, клімат, ґрунти, води, рослини, тварини); д – фрагмент ребуса що таке ландшафтна архітектура – це мистецтво і наука організації простору шляху; е – фрагмент ребуса штучних (будівлі, споруди, доріжки) елементів для створення цілісних, функціональних та естетичних ландшафтів

2.14 – Ребус на тему «Поняття ландшафт, ландшафтна архітектура»

2.2 Методичні рекомендації щодо використання засобів для формування мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Ландшафтний дизайн»

У контексті швидкого науково-технічного та інформаційного прогресу надзвичайно важливою стає підготовка учнів до продуктивної творчої діяльності. Як відомо, творчі здібності найліпше формуються саме в процесі такої діяльності. Навіть найменше відхилення від шаблону вже є проявом креативності, індивідуальності та фантазії. Новаторські ідеї не виникають спонтанно, а є відповіддю на потребу в змінах чи вдосконаленні. Рушійною силою творчості можуть бути як соціальні потреби, так і особисті мрії та фантазії [54].

Методичні рекомендації щодо використання засобів навчання на уроках технології передбачають комплексний підхід, який поєднує традиційні методи з інноваційними технологіями, зокрема проектною діяльністю та інформаційно-комунікаційними технологіями, для ефективного формування ключових компетентностей учнів.

Проектна діяльність відіграє величезну роль в освітньому процесі. Такий підхід є одним із головних у навчанні, що дає змогу учням засвоїти практичні навички від ідеї до готового продукту. Організація і здійснення проектною діяльністю вчителем впливає на формування психологічних новоутворень особистості дитини, способів і засобів розумової діяльності [21].

Навчальний модуль «Ландшафтний дизайн» спрямований на те, щоб навчити учнів творчо перетворювати відкриті простори (сади, парки, прибудинкові території) шляхом інтеграції природних компонентів зі штучними конструкціями. Результатом має стати створення естетичних, функціональних та гармонійних ландшафтів.

Курс охоплює низку фундаментальних напрямків, які включають: історію ландшафтного дизайну, ключові поняття (ландшафт, ландшафтна

архітектура), класифікацію (види та стилі ландшафтного дизайну), принципи проектування (композиція саду) та практичні навички (виготовлення макету). Для кожної теми підготовлені інтерактивні методи: кейси, цікаві факти, альбоми світлин, відеоролики та презентації, кросворди, ребуси тощо. Розробки до навчального модуля подані у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Засоби мотивації навчання до тем модуля «Ландшафтний дизайн»

Навчальний модуль «Ландшафтний дизайн»		
№ з/п	Тема уроку	Засоби мотивації навчання
1	2	3
Тема 1. Ландшафтний дизайн як творчий метод облаштування довкілля – 10 годин		
1	Історія розвитку ландшафтного дизайну. Поняття ландшафт, ландшафтна архітектура. Завдання фаху ландшафтного архітектора.	Альбом світлин, ребус, цікаві факти
2	Види ландшафтного дизайну: англійський, римський, східний і французький. Поняття ритм, баланс, симетрія, рівновага, контраст.	Презентація, кросворд
3	Стили садового дизайну: регулярний, пейзажний, східний стиль, модерн (сучасний), сільський (кантрі), Український сад (народний стиль). Особливості українського декоративно-ужиткового мистецтва.	Альбом світлин, загадка
4	Етапи проектування. Робота з інформаційними джерелами. Біоніка (природні аналоги) та комбінаторика у дизайні середовища.	Відеоролик, кейс

Продовження таблиці 2.2

1	2	3
5	Застосування методів проектування (біоніки, комбінаторики). Проблемно-пошукового етапу проекту: написання історико-технічної довідки, вимоги до об'єкта, варіанти реалізації, визначення способу реалізації проекту.	Загадка, цікаві факти
6	Можливості комп'ютерних програм у ландшафтному дизайні. (Візуалізація проекту. Презентація та захист проекту.)	
7	Елементи садового дизайну: площадки, доріжки, газон, квітники; малі архітектурні форми; рокаріїв, водойми; декоративні посадки, плодовий сад, город; системи освітлення й поливу.	Альбом світлин
8	Сучасні конструкційні матеріали для ландшафтного дизайн. Декоративна дендрологія. Рослини для ландшафтного дизайну, основні правила вибору. Сумісність різних типів рослин. Дерева. Чагарники. Живоплоти.	Цікаві факти, презентація, ребус
9	Складові елементи ландшафтного дизайну. Класифікації рослин за висотою (Ярусність).	Кросворд, дидактична гра
Тема 2. Добір та обґрунтування технологій для реалізації проекту – 11 годин		
10	Розробка ескізного проекту (графічним способом або за допомогою комп'ютера). Визначення необхідної кількості матеріалів, розрахунок орієнтовної їх вартості. Розробка ескізів виробів, необхідних для реалізації проекту.	Відеоролик

Кінець таблиці 2.2

1	2	3
11	Добір та обґрунтування технологій для реалізації проєкту. Розробка технологічної послідовності виготовлення об'єкту проєктування.	
12	Побудова пейзажної картини. Альпійські гірки. Опорні стінки. В'юнкі рослини і поєднання кольорів. Малі архітектурні форми в садових композиціях. Призначення і види.	Альбом світлин, кросворд
13	Освітлення і підсвічування простору. Види освітлення. Технологія виготовлення декоративних світильників.	Кросворд, загадка, ребус
14	Технологія виконання робіт з реалізації проєкту. Виконання робіт відповідно до обраних технік і технологій.	
15	Технологія виконання робіт з реалізації проєкту. Виконання робіт відповідно до обраних технік і технологій.	
16	Заключний етап. Презентація проєктної діяльності. Перевірка якості виконаних робіт. Поширення реклами про реалізований проєкт у соціальних мережах.	
17	Підсумковий урок.	

На цьому етапі учні повинні орієнтуватися на широкий спектр пізнавальних і соціальних мотивів. Це досягається шляхом чергування різних видів діяльності: репродуктивних та пошуково-творчих, індивідуальних. Мотиваційні моменти створюються, якщо педагог:

- забезпечує емоційну подачу матеріалів, насичену цікавими прикладами, парадоксальними фактами, історичними екскурсами, ефективна також незвична форма подання, що викликає здивування та інтерес учнів;
- стимулює учнів до пошуку різноманітних способів виконання завдань, не викликаючи страху помилитися;
- заохочує їх до учнів в пізнавальних іграх, дискусіях, самостійній роботі та виконанні завдань нетрадиційними методами;
- створює такі педагогічні ситуації та умови спілкування, які дають можливість кожному учневі проявити ініціативу, самостійність та винахідливість у роботі [20].

Альбом світлин, який поєднує природні ландшафти та елементи ландшафтного дизайну, є потужним засобом мотивації та натхнення для створення або вдосконалення власного зовнішнього простору. Світлини ілюструють рішення практичних завдань (наприклад, як укріпити схил, як організувати дренаж, як створити привабливість), перетворюючи альбом на візуальний посібник. Цей альбом слугує не просто збіркою гарних картинок, а візуальним каталізатором для творчості, демонструючи, як ідеально може виглядати симбіоз дикої природи та людського задуму.

Використання цікавих та несподіваних фактів із історії, науки та практики ландшафтного дизайну є чудовим мотиваційним інструментом. Вони не лише розважають, а й піднімають статус цієї діяльності, роблячи її більш глибокою, історично значущою та інтелектуально привабливою. Дизайн перестає бути лише естетикою, стаючи практичним, економічно вигідним і екологічно відповідальним інструментом. Це приваблює людей, орієнтованих на ефективність та заощадження.

Презентація є одним із найбільш ефективних та універсальних інструментів для мотивації учнів до вивчення та практичного застосування ландшафтного дизайну. Вона використовується для активізації внутрішньої та зовнішньої мотивації через демонстрацію кінцевого результату, розкриття творчого потенціалу та надання чіткої структури навчального процесу.

Дидактична гра є високоефективним засобом мотивації та закріплення знань у навчанні ландшафтного дизайну. Вона перетворює абстрактні поняття та складні правила на захоплюючу, інтерактивну діяльність.

Кросворд – це перевірений часом дидактичний інструмент, який ефективно мотивує до навчання ландшафтному дизайну, допомагаючи водночас закріпити терміни та перевірити знання.

Ребус є особливим видом загадки, де слова або словосполучення закодовані у візуальному ряді, що включає малюнки, літери та символи. Для учня необхідно встановити логіку кодування між елементами, щоб правильно розпізнати зашифрований термін [55].

Розвиток творчих здібностей відбувається завдяки залученню до проєктної діяльності, що сприяє формуванню проєктно-технологічної компетентності. Учасники цього процесу вчать самостійно розробляти власний проєкт виробу, а потім його виготовляти. Ця діяльність ґрунтується на послідовному застосуванні низки технологій: маркетингу, дослідження, конструювання, а також економічного та екологічного обґрунтування [56].

Освітній процес розпочинається з репродуктивних методів, що дозволяють учням переконатися у своїй здатності відтворити матеріал (наприклад, працюючи за алгоритмом чи використовуючи підказки). Після цього поступово вводяться творчі методи. Матеріал стає легшим для засвоєння та викликає інтерес, коли він конкретизується візуальними прикладами (рисуноками) та словесними ситуаціями, близькими до особистого досвіду учнів [8].

Отже, використання цих рекомендацій допоможе створити на уроках технологій сприятливе середовище, яке стимулює пізнавальну активність, творчість та стійку мотивацію учнів старших класів до вивчення модуля «Ландшафтний дизайн».

2.3 Хід та результати дослідження

Оцінка якості комплекту засобів для формування мотивації навчальної діяльності в старших класах на уроках технологій з навчального модуля «Ландшафтний дизайн» здійснювалася із застосуванням методу анкетування.

Цей метод є емпіричним і передбачає збір суб'єктивних оцінок респондентів. Отримані оцінки ґрунтуються на їхньому особистому досвіді, знаннях та враженнях від використання представленого комплексу мотиваційних засобів (таких як альбом світлин, цікаві факти, кросворди, ребуси, проектні завдання тощо).

Анкетування – це метод письмового опитування, який полягає у зборі інформації шляхом надання респондентам стандартизованих анкет із фіксованими запитаннями. У соціологічних, педагогічних та психологічних дослідженнях цей метод належить до загальної категорії опитувань [57]. Респондентами стали викладачі, які переглядали та оцінювали розроблений комплект засобів для формування мотивації до навчального модуля «Ландшафтний дизайн».

Комплект засобів для формування мотивації оцінювався за такими основними критеріями.

1. Відповідність навчальним цілям та завданням модуля «Ландшафтний дизайн».
2. Чіткість і якість візуальних елементів (світлин, схем, рисунків, які входять до комплекту).
3. Розвиток творчих здібностей.
4. Інформативність та змістовність мотиваційного матеріалу (цікавих фактів, визначень).
5. Корисний досвід для майбутньої професії.
6. Інтерактивність або функціональність ігрового контенту (кросвордів, ребусів, дидактичної гри).

7. Новизна та інноваційності підходів у поданні матеріалу (використання нетрадиційних засобів мотивації).
8. Зрозумілість і логічність структури комплекту засобів.
9. Якість використання графіки, анімації (за наявності) та текстових елементів у матеріалах.
10. Дотримання технічних вимог до формату та розміру файлів комплекту.

В опитуванні взяли участь 16 респондентів, які заповнили анкету після ознайомлення з розробленим комплектом мотиваційних засобів. Бланк анкети наведено у додатку М.1. Результати оцінювання були представлені як середні бали за кожним показником, а для візуалізації отриманих даних використано діаграму (див. рисунок 2.16).

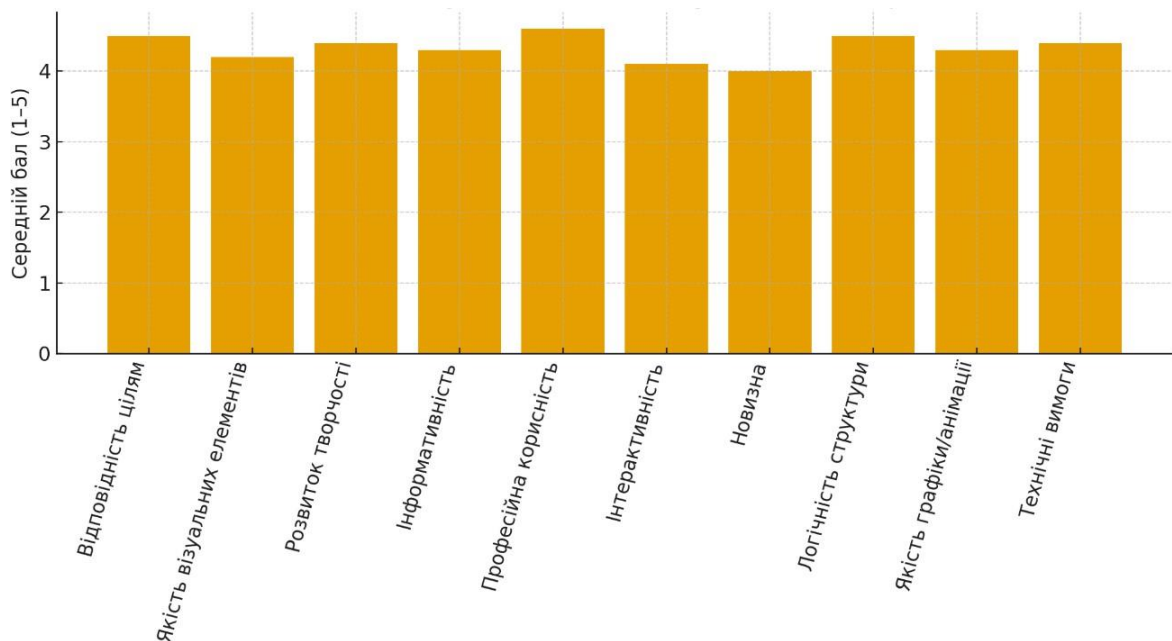

Рисунок 2.16 – Результати оцінювання комплекту засобів для модуля «Ландшафтний дизайн»

Комплект мотиваційних засобів продемонстрував високу якість за більшістю оціночних показників і може бути рекомендований до впровадження в освітній процес, особливо в інтерактивних навчальних

модулях. Водночас, для досягнення максимальної ефективності необхідно посилити інтерактивну складову та можливості індивідуалізації контенту.

У контексті нашого дослідження було додатково проведено анкетування серед педагогів та учнів. Метою цього опитування було визначення актуальності та доцільності використання розробленого комплекту засобів мотивації у сучасному освітньому процесі.

Аналіз опитування респондентів став основою для формулювання низки стратегічних висновків, що стосуються поточного стану та перспектив впровадження інноваційних навчальних інструментів, зокрема розробленого комплекту засобів мотивації.

1. Вік респондентів.

Педагоги середнього віку (26 – 45 років) є найбільш відкритими до впровадження нових технологій та інноваційних засобів, що робить цю групу ключовою для тестування комплекту. Ця вікова група становить більшість серед респондентів, що підтверджує їхню значну зацікавленість у впровадженні нових технологій. Педагоги віком від (46 до 55 років і старше) демонструють обережне ставлення та можуть сумніватися у доцільності використання нових інструментів. З огляду на ці дані, саме група 26 – 45 років визначається як ключова аудиторія для першочергового тестування та успішного впровадження розробленого Комплекту засобів мотивації. Їхня висока зацікавленість і готовність до змін є необхідною умовою для швидкої та успішної інтеграції інновацій в освітній процес.

2. Стаж роботи в освіті.

Педагоги зі значним досвідом роботи (понад 20 років) можуть бути скептичними щодо ефективності нових інструментів. Це свідчить про необхідність додаткових методичних тренінгів для досвідчених педагогів, аби вони могли ефективно інтегрувати у свою практику подібні інструменти.

3. Профіль навчальних предметів.

Педагоги, які викладають природничі та точні науки, більш схильні використовувати технологічні та інноваційні засоби, що підтверджує

доцільність використання комплекту на уроках технологій та ландшафтного дизайну.

4. Ефективність.

Більшість педагогів погоджуються, що нові технологічні інструменти покращують ефективність навчання та зменшують час на рутинні завдання. Це підтверджує потенційну корисність розробленого комплекту.

5. Роль педагога.

Педагоги наголошують, що інноваційні інструменти мають бути лише допоміжними, а не замінити на іншого педагога, підкреслюючи важливість людського фактору в навчальному процесі.

6. Критичне Мислення.

Щоб уникнути занепаду критичного мислення в учнів, є надмірна залежність від готових технологічних рішень може негативно вплинути на розвиток критичного мислення в учнів. Комплект мотивації зобов'язаний орієнтувати учнів на активну проектну та самостійну діяльність, а не обмежуватися пасивним сприйняттям інформації.

Результати опитування свідчать про те, що комплект засобів мотивації є перспективним інструментом для покращення навчального процесу. Однак, успішне його впровадження залежить від методичної підтримки (підвищення кваліфікації) педагогів та постійного доопрацювання інструментів. При цьому, педагоги акцентують на тому, що ці засоби мають доповнювати, а не замінювати їхню роль.

Опитування учнів щодо використання інноваційних інструментів у навчанні, особливо в контексті на уроках технологій, дає можливість виокремити важливі тенденції та потреби.

1. Вік респондентів.

Більшість опитаних учнів належить до вікової групи 13 – 15 років, що є прямим свідченням високої зацікавленості підлітків у використанні сучасних технологічних інструментів у навчальному процесі.

2. Загальна актуальність.

Більшість учнів визнає значущість та важливість теми використання інноваційних інструментів у контексті сучасного навчання.

3. Досвід використання.

Більшість опитаних мають досвід використання різних інтерактивних та технологічних інструментів для навчання (онлайн-платформи, перекладачі, програми для перевірки граматики/задач).

4. Актуальність на уроках технологій.

Ставлення учнів до актуальності нових інтерактивних інструментів на уроках технологій є варіативним, проте переважна більшість вважає цю тему актуальною. Це чітко свідчить про існуючу потребу у візуальних та інтерактивних засобах (таких як розроблений комплект) для ефективної підтримки навчального процесу з цього предмету.

5. Потреба у персоналізації.

Учні демонструють готовність до використання комплекту засобів мотивації, якщо він буде відповідати їхнім ключовим потребам. Ці потреби включають персоналізацію навчальних проектів, ефективну допомогу у виконанні завдань та оперативне надання зворотного зв'язку.

Отже, серед учнів спостерігається високий загальний інтерес до використання сучасних технологічних інструментів. Проте, їхнє практичне застосування в межах уроків технологій все ще перебуває на стадії розвитку. Розробка та впровадження інтерактивних і візуальних засобів у технологічному навчанні має значний потенціал для суттєвого покращення освітнього процесу. Для успішної інтеграції нових інструментів критично важливо враховувати ключові потреби учнів: персоналізацію навчання та забезпечення оперативного зворотного зв'язку.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто можливості застосування інноваційних технологічних рішень для створення комплекту засобів мотивації навчальної діяльності учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Ландшафтний дизайн». Основну увагу було приділено вивченню актуальних тенденцій у сфері використання сучасних технологічних інструментів для розробки якісного візуального та інтерактивного контенту, а також для стимулювання мотивації та активної роботи учнів. Цей підхід відкриває нові перспективи для навчального процесу, дозволяючи значно підвищити ефективність навчання, скоротити час викладача на підготовку матеріалів та збільшити залучення учнів до самостійної та проєктної діяльності.

Мотивація навчальної діяльності є ключовим фактором, що визначає успішність освітнього процесу, особливо на уроках технологій, у старших класах мотивація набуває профорієнтаційного та проєктного характеру, яка досягається через поєднання практичної значущості, візуальної привабливості та можливості самореалізації через сучасні та інтерактивні навчальні інструменти.

Педагогічна доцільність використання інноваційних засобів мотивації вимагає ретельного врахування психологічних і дидактичних аспектів. Успішна інтеграція цих інструментів досягається лише тоді, коли вони стимулюють розвиток когнітивних та емоційних компетенцій учнів. Зокрема, використання адаптивних навчальних рішень (наприклад: диференціація рівнів складності в ігрових елементах комплекту) дозволяє ефективно врахувати індивідуальний стиль та рівень підготовки учнів. Крім того, необхідно підтримувати оптимальний баланс між інтерактивними та класичними методами, щоб запобігти технологічному перевантаженню та зберегти емоційну рівновагу учнів.

Мотивація навчальної діяльності в умовах сучасної освіти є ключовою та однією з найскладніших педагогічних проблем. Сьогодні мотивація навчальної діяльності вимагає комплексного підходу, який поєднує внутрішню значущість (проектний підхід, персоналізація) з інноваційними, інтерактивними засобами. Ключовим завданням освіти є формування стійкого внутрішнього інтересу учнів, підтримуваного якісною методичною підтримкою та технологічно адаптованим контентом. Засоби, що базуються на адаптивності та якісній візуалізації, ефективно утримують увагу та підвищують залученість (наприклад, інтерактивний комплект мотивації).

Комплект засобів мотивації для модуля «Ландшафтний дизайн» був створений відповідно до вимог доступності, інтерактивності та практичної цінності. Інтеграція таких інструментів, як цікаві факти, кросворди, альбом світлин та дидактична гра, дає змогу ефективно подолати труднощі у сприйнятті технічних прийомів, максимально залучити учнів до навчання та розвинути їхнє просторове та художнє мислення.

Запропонований комплект засобів має високий потенціал для підвищення мотивації навчальної діяльності учнів. Інтерактивні та візуально привабливі елементи комплекту ефективно збільшують залучення учнів до самостійної та проєктної роботи, що є критично важливим для предмета «Ландшафтний дизайн». Це підтверджує, що інноваційні засоби сприяють формуванню стійкого інтересу до вивчення теми.

Проведений аналіз результатів підтвердив позитивний вплив розробленого комплекту засобів мотивації на ключові показники: успішність та внутрішню мотивацію учнів. Учні, що працювали з комплектом, не лише продемонстрували покращене засвоєння основних технік ландшафтного дизайну, але й виявили стійку зацікавленість у предметі. Отримані дані свідчать, що візуальний та інтерактивний контент ефективно знижує когнітивне навантаження при вивченні складної термінології та одночасно стимулює творчий розвиток учнів.

Впровадження комплексу засобів мотивації у старших класах виявилось високоефективним: спостерігалось помітне зростання рівня мотивації учнів до вивчення ландшафтного дизайну. Учні досягли кращих показників у виконанні практичних завдань і продемонстрували вищий рівень залученості. Якісні інтерактивні матеріали не лише підвищили ефективність засвоєння складного матеріалу, але й посилили комунікацію між учнем та педагогом.

Отже, інтеграція комплексу інноваційних засобів мотивації та сучасного візуального контенту є ключовим фактором підвищення якості освітнього процесу. Дослідження підтвердило, що цей підхід не лише покращує засвоєння навчального матеріалу модуля «Ландшафтний дизайн», але й активно розвиває творчий потенціал та стійку мотивацію учнів. Подальшим перспективним напрямом є розширення сфери застосування цих розробок в іншій освітній галузі з метою формування по-справжньому інноваційного освітнього середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Кобзар М. М. Проблема формування мотивації навчальної діяльності [Електронний ресурс]: бібл. метод. матеріалів – Одеса: «Всеосвіта» 2019. Методичний матеріал 1 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/problema-formuvanna-motivacii-navchalnoi-dialnosti-v-sucasnih-umovah-186543.html> (дата звернення 22.05.2025).
2. Андрощук І. П. Мотивація навчальної діяльності учнів як педагогічна проблема [Електронний ресурс]: Педагогічний вісник Поділля №3 (2022). – 2 с. Режим доступу: <https://surl.lu/qgaans> (дата звернення 22.05.2025).
3. Проблема формування мотивації учнів до занять [Електронний ресурс]: Наукові записки серія: Педагогічні науки 2024 – 2 с. Режим доступу: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1967/1944> (дата звернення 22.05.2025).
4. Мотивація як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс]: Патен І. М. Патен С. І., 2025. – (302-304) 1-3 с. – Режим доступу: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/2920/2961> (дата звернення 24.05.2025).
5. Прокопів О. М. Проблеми формування мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти в сучасних умовах [Електронний ресурс]: бібл. метод. матеріалів «Всеосвіта» 2021. Методичний матеріал 1 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/problemy-formuvannia-motyvatcii-navchalnoi-diialnosti-zdobuvachiv-osvity-v-suchasnykh-umovakh-761787.html> (дата звернення 24.05.2025).
6. Мотивація як психолого-педагогічний аспект підвищення пізнавальної активності [Електронний ресурс]: Єрмаков С. В., Олексійко С. Л., Пукас В. Л., Волинкін М. П., 2023. – 18 с. – Режим доступу: <https://journals.pdu.khmelnytskyi.ua/index.php/pad/article/view/337/298> (дата звернення 25.05.2025).

7. Мотивація як чинник успішного формування навчально-пізнавальної діяльності учнів [Електронний ресурс]: метод. посіб. / Ю. Іванова 2016. – 1-3 с. – Режим доступу: <https://surl.lu/uiacrd> (дата звернення 25.05.2025).
8. Формування мотивації учнів до навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-74325621/74325621> (дата звернення 24.05.2025).
9. Балинська М. В. Рекомендації щодо формування мотивації навчальної діяльності [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. Методичний матеріал 1 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/rekomendacii-sodo-formuvanna-motivacii-navcalnoi-dialnosti-skolariv-za-sucasnih-umov-80270.html> (дата звернення 24.05.2025).
10. Проблеми формування мотивації навчальної діяльності [Електронний ресурс]: В. В. Смолярчук та О. В. Стецюк Психолого-педагогічний семінар-практикум (2023) 3 с. – Режим доступу: <https://dpl.in.ua/images/Files/seminarmotyvazia.pdf> (дата звернення 24.05.2025).
11. Сутність і розвиток навчальної мотивації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/4531456/page:6/> (дата звернення 27.05.2025).
12. Формування мотивації навчання [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації (2023). – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaci-navchannya-322028.html> (дата звернення 27.05.2025).
13. Шляхи формування мотивації до навчання в учнів [Електронний ресурс]: Гнатюк О. В. 2012-2015 1-3 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722411/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf> (дата звернення 27.05.2025).
14. Типи мотивації навчальної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://um.co.ua/11/11-2/11-21325.html> (дата звернення 28.05.2025).

15. Освітній процес як педагогічна проблема [Електронний ресурс]: Антонов // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»). 2022. Вип. 9 1 с. – Режим доступу: <https://surl.li/htwige> (дата звернення 28.05.2025).
16. Мотивація навчальної діяльності як ресурс освітнього процесу [Електронний ресурс]: Микитюк С. О., Микитюк С. С. 2021 № 76 (121). 1 с. – Режим доступу: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/76/part_2/23.pdf (дата звернення 29.05.2025).
17. Проектна діяльність до мотивації навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/01001qfj-0f21.docx.html> (дата звернення 29.05.2025).
18. Стратегії формування внутрішньої мотивації учнів до навчання: роль позитивної педагогіки [Електронний ресурс]: Нова педагогічна думка. 2024. № 4 (120). 2 с. – Режим доступу: <https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/668/700> (дата звернення 29.05.2025).
19. Мотиви і мотивація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/6442/86/> (дата звернення 29.05.2025).
20. Організація мотивації навчальної діяльності учнів [Електронний ресурс]: Сафарян С. «Всесвітня література в школах України», №6 , 2014. (27-30) 1-4 с. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3898/1/S_Safaryan_VLVSHU_6_IPPO.pdf (дата звернення 29.05.2025).
21. Роль мотивації у формуванні самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти [Електронний ресурс]. – Н.О. Брюханова, Л.О. Гресь, С.В. Замчій, 2023. – 2 (133) с. Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/education/article/view/25755/23148> (дата звернення 29.05.2025).
22. Особливості мотивації до навчальної діяльності [Електронний ресурс]: Маляр Л. В., Ваколя З. М. 2021. 105 с. – Режим доступу: <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/82/24.pdf> (дата звернення 30.10.2025).

23. Навчальна мотивація учнів: психолого-дидактичний аспект [Електронний ресурс]: стаття «Навчальна мотивація учнів» 2009 на порталі Освіта.УА. – Режим доступу: <https://surl.li/ogsciy> (дата звернення 30.10.2025).

24. Ефективні прийоми мотивації у навчальному процесі [Електронний ресурс]: Бугайчук К. Л. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків 2017. 43 с. – Режим доступу: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/07_04_2017/pdf/12.pdf (дата звернення 30.10.2025).

25. Як мотивувати та заохочувати учнів до навчання? [Електронний ресурс]: Проектне навчання один із ефективних методів 2024. – Режим доступу: <https://smaki.pub/blog/2024/08/13/iak-motyvuvaty-ta-zaokhochuvaty-uchniv-do-navchannia/#:~:text=%D0%9C%D0%BE%D1%8E> (дата звернення 31.10.2025).

26. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів [Електронний ресурс]: Л. Липова довідник класного керівника № 2 лютий, 2012 (44) 2 с. – Режим доступу: <https://surl.li/gsjrtl> (дата звернення 31.10.2025).

27. Формування мотивів навчання [Електронний ресурс]: безкошт. бібл. підручників. – Режим доступу: <https://surli.cc/wnoхuj> (дата звернення 31.10.2025).

28. Інтегроване навчання тематичний і діяльнісний підходи [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації (2019). – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/integrovane-navchannya-tematichniy-i-diyalnisniy-pidhodi-132030.html> (дата звернення 31.10.2025).

29. Мотивація учнів старших класів [Електронний ресурс]: центр дистанційної освіти джерело 2020. – Режим доступу: <https://cdo.org.ua/2020/09/01/motyvatsiia-uchniv-starshykh-klasiv/> (дата звернення 31.10.2025).

30. Старшокласники про мотиви навчання [Електронний ресурс]: Ващенко Л. С. (2021-2022). (373) 3 с. – Режим доступу:

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729945/1/INTERNATIONAL-SCIENTIFIC-INNOVATIONS-IN-HUMAN-LIFE-19-21.01.22-372-375.pdf> (дата звернення 01.11.2025).

31. Мотиваційна структура навчальної діяльності старшокласників [Електронний ресурс]: Руда Н. Л. (2008). (165) 1 с. – Режим доступу: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2008_17/sb17_42.pdf (дата звернення 01.11.2025).

32. Особливості професійної орієнтації і мотивації навчальної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://multycourse.com.ua/ua/page/16/86#3> (дата звернення 02.11.2025).

33. Мотивація навчання [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації (2023). – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/formuvannya-motivaci-navchannya-322028.html> (дата звернення 02.11.2025).

34. Вплив ставлення учнів до навчання, на їхню мотиваційну сферу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osnova.com.ua/praktichni-poradi-schodo-formuvannya-v-uchniv-motivatsii-do-navchannya/> (дата звернення 02.11.2025).

35. Станкевич М. О. Дидактичні ігри на уроки трудового навчання (технології) [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2021. Методичний матеріал 4 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/dydaktychni-igry-na-uroky-trudovoho-navchannia-tekhnologii-1033642.html> (дата звернення 12.11.2025).

36. Варченко О. Б. Урок-гра з трудового навчання «Найрозумніший» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2020. Методичний матеріал 1 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/urok-gra-z-trudovogo-navcanna-najrozumnisij-250022.html> (дата звернення 12.11.2025).

37. Чуяшенко Т. М. Дидактичні ігри на уроках трудового навчання [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. Методичний матеріал 3 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/didakticni-igri-na-urokah-trudovogo-navcanna-118811.html> (дата звернення 12.11.2025).

38. Борова М. С. Урок «Таємниці писанкарства» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2020. Методичний матеріал 19 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/urok-taemnici-pisankarstva-445889.html> (дата звернення 12.11.2025).

39. Сліпович Н. М. Арт-технології на уроках трудового навчання «Пісня серця»(проект) [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. Методичний матеріал 4 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/art-tehnologii-na-urokah-trudovogo-navcanna-pisna-sercaproekt-338409.html> (12.11.2025).

40. Капралюк К. В. Портфоліо вчителя технологій на тему: «Формування та розвиток ключових компетентностей в учнів під час проектної діяльності на уроках трудового навчання та технологій» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2019. Методичний матеріал 9 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/portfolio-vchytelia-tekhnologii-na-temu-formuvannia-ta-rozvytok-kliuchovykh-kompetentnostei-v-uchniv-pid-chas-proiektnoi-diiialnosti-na-urokakh-trudovo-776637.html> (дата звернення 12.11.2025).

41. Чала О. В. Об'ємна вишивка на уроках трудового навчання [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2019. Методичний матеріал 4 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/obemna-visivka-na-urokah-trudovogo-navcanna-234271.html> (дата звернення 12.11.2025).

42. Боброва О. В. Ілюстрація до уроку трудового навчання «Лялька» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. Методичний матеріал 1 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/iliustratsiia-do-uroku-trudovoho-navchannialialka-573044.html> (дата звернення 12.11.2025).

43. Шмигель Т. В. Презентація до уроку трудового навчання «Айріс фолдінг» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. Методичний матеріал 2 с. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/prezentatsiia-do-uroku-trudovoho-navchannia-airis-foldinh-658847.html> (дата звернення 13.11.2025).

44. Івашко Г. Л. Урок - квест з трудового навчання «Вперед за знаннями» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2022. Методичний матеріал – 4 с. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/urok-kvest-z-trudovoho-navchannia-vpered-za-znanniamy-751537.html> (дата звернення 13.11.2025).

45. Касьянова С. В. Творчий проект з трудового навчання «Український віночок» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. Методичний матеріал – 3 с. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/tvorcij-proekt-z-trudovogo-navcanna-ukrainskij-vinocok-200136.html> (дата звернення 13.11.2025).

46. Андреева О. І. «Формування позитивної мотивації та самостійності учнів засобами активних методів навчання» [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2019. Методичний матеріал – 12-13 с. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/formuvannia-pozytyvnoi-motyvatsiita-samostiinosti-uchniv-zasobamy-aktyvnykh-metodiv-navchannia-643903.html> (дата звернення 13.11.2025).

47. Можливості використання сучасних технологій на уроках трудового навчання [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації (2024). – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-suchasnih-tehnologiy-na-urokah-trudovogo-navchannya-419167.html> (дата звернення 13.11.2025).

48. Концепція Нової української школи (НУШ) [Електронний ресурс]: реаліз. держ. політики у сфері реформування загальної середньої освіти (2018). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 14.11.2025).

49. Петренко В. А. Мотиваційний аспект навчання на уроках технологій у старшій школі. [Електронний ресурс]: Педагогічний вісник. 2022. № 15 (230). 45 – 52 С. Режим доступу: https://tpgnpu.ho.ua/images/vidavnictvo_new/2022/21-10-2022/zbirnik_materialiv_konf_21-10-2022.pdf (дата звернення 14.11.2025).

50. Посібник з Ландшафтного дизайну [Електронний ресурс]: Теорія та практика дизайну. Вип. 26. 2022. Садово-паркове господарство. (276). 2 с. – Режим доступу: https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/Design/article/view/17228/24551?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 14.11.2025).

51. Особливості дидактичної гри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/3609/97/> (дата звернення 14.11.2025).

52. Гудзь О. М. Засоби мотивації навчальної діяльності на уроках технологій [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2023. Методичний матеріал – 1 с. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/motyvatsiia-navchalnoi-diialnosti-na-urokakh-tekhnologii-805224.html> (дата звернення 14.11.2025).

53. Що таке ландшафтний дизайн [Електронний ресурс]: осн. ландшафтного дизайну. – Режим доступу: <https://skvot.io/uk/blog/landscape-design-basics> (дата звернення 14.11.2025).

54. Застосування інноваційних технологій на уроках трудового навчання (технології) [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації (2018) – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-zastosuvannya-innovatsiynih-tehnologiy-na-urokah-trudovogo-navchannya-38764.html> (дата звернення 14.11.2025).

55. Ефективне використання ребусів у процесі навчання: корисні поради [Електронний ресурс]: бібл. метод. матер. «Всеосвіта» 2018. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/c/pedagogy/post/56632> (дата звернення 19.11.2025).

56. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання та технології [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації (2021) – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-interaktivnih-metodik-na-urokah-trudovogo-navchannya-ta-tehnologi-226755.html> (дата звернення 20.11.2025).

57. Що таке анкетування? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.lt/dimxpx> (дата звернення 20.11.2025).

58. Текстові документи. Загальні вимоги. СОУ 207.01: 2025 / О. М. Синюк, В. Г. Лопатовський, Г. В. Красильникова, І. В. Андрощук, В. С. Яремчук, Н. В. Подлевська. – Хмельницький : ХНУ, 2025. – 36 с.

Додаток А
(довідковий)

Плакат про цікаві факти на завдання фаху ландшафтного архітектора

Рисунок А.1 –Цікаві факти на завдання фаху ландшафтного архітектора

До малих архітектурних форм відноситься велика кількість елементів благоустрою та устаткування вулиць, доріг, площ, бульварів, дворів - всієї тієї проміжної зони, яка знаходиться між об'єктами «об'ємної» архітектури. Як правило, трактування цих елементів як малої архітектури досить широка: у їх номенклатуру входять об'єкти, починаючи від питних фонтанчиків та лавок і закінчуючи арками входів або павільйонами з закритими приміщеннями. Всі ці елементи, складаючи частину «проміжної зони», служать строго утилітарним або декоративним цілям і разом з тим є композиційними деталями середовища, складовим «сполучний елемент» у масштабному зіставленні людини і забудови. Малі архітектурні форми надзвичайно різноманітні за функціональним призначенням і просторовим характеристикам, мають ергономічними параметрами і повинні відповідати кожної з вікових груп людей і враховувати специфіку, пов'язану з їх функціональним призначенням.

Завдання ландшафтного архітектора - це комплексне проектування, планування та благоустрій відкритих просторів (парків, садів, міських зон, приватних ділянок), створення функціональних, естетичних та екологічно збалансованих ландшафтів, що включає вибір рослин, матеріалів, розміщення інфраструктури та контроль за реалізацією проекту з урахуванням сталого розвитку та збереження довкілля.

Рисунок А.2 – Друга сторінка цікавих фактів

Посилання на розроблених цікавих фактів:

https://drive.google.com/drive/folders/1i6U3j3F2PgBHIKnH2fReN4AyoGfe874T?usp=drive_link

Додаток Б
(довідковий)

**Кросворд до теми: «малі архітектурні форми в садових композиціях.
Призначення і види»**

Рисунок Б.1 – Кросворд до теми: «Малі архітектурні форми в садових композиціях. Призначення і види»

Посилання на розроблені кросворди: https://drive.google.com/file/d/1EXbmL-Dz_PiyB4vRX-badERfGa10MkGh/view?usp=drive_link

Додаток В
(довідковий)

Відеоролик до теми: «Розробка ескізного проекту (графічним способом або за допомогою комп'ютера)»

Рисунок В.1 – «Розробка ескізного проекту (графічним способом або за допомогою комп'ютера).

Посилання на відеоролики: https://drive.google.com/file/d/1-xI5FvoMxMqwzJmrAs_mzhrA4JBNqYdx/view?usp=drive_link

Додаток Г
(довідковий)

Ребус до теми: «сумісність різних типів рослин. Древа. Чагарники.
Живоплоти»

Рисунок Г.1 – Сумісність різних типів рослин.
Древа. Чагарники. Живоплоти

Посилання на розроблені ребуси:

https://drive.google.com/file/d/1SKnBheeMap50tPO9Gt2rQCwct72mHi9L/view?usp=drive_link

Додаток Д
(довідковий)

Слайди навчальних презентацій

Рисунок Д.1 – Перший слайд презентації

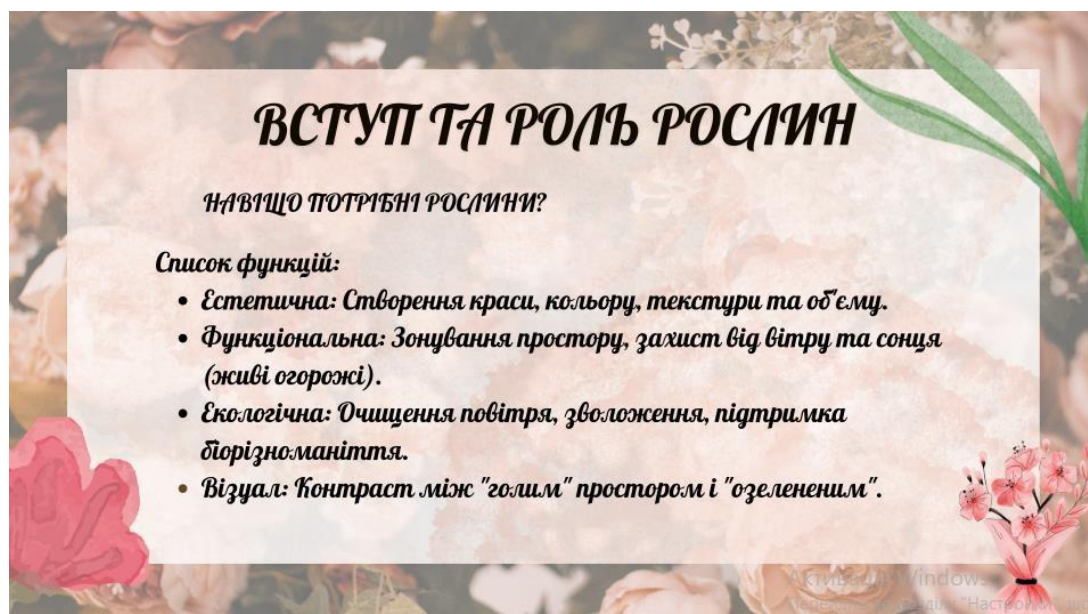

Рисунок Д.2 – Другий слайд презентації

ПРАВИЛО №1: ЕКОЛОГІЧНІ УМОВИ

Список:

- **Світло:** Сонячні, тіньовитривалі, тіньомобні.
- **Ґрунт:** Тип (глинистий, піщаний), кислотність (рН).
- **Вологість:** Посухостійкі, вологомобні.
- **Клімат (Зона):** Морозостійкість (важливо для багаторічників).

Рисунок Д.3 – Третій слайд презентації

ПРАВИЛО №2: ВИБІР ЗА РОЗМІРОМ ТА ФОРМОЮ

Опис: Рослини вибирають, враховуючи їхній дорослий розмір (висоту та ширину).

Список:

- **Висота:** Древа, високі кущі (задній план).
- **Ширина:** Важливо для відстані між рослинами, щоб уникнути тісноти.
- **Форма крони:** Колоніоподібна (для акценту), розлога (для тіні), куляста (для симетрії).

Рисунок Д.4 – Четвертий слайд презентації

ПРАВИЛО №3: КОЛІР І ТЕКСТУРА (КОМПОЗИЦІЯ)

Список:

- **Текстура:** Видно поєднання гладкого великого листя (контраст) з дрібною, ажурною текстурою хвої або папороті. Це створює інтерес навіть без квітів.
- **Колір:** На зображенні, ймовірно, представлені контрастні кольори (наприклад, зелений, жовтий, бордовий або сірий), що підкреслює цей пункт про використання контрастних кольорів для динаміки або монохромних схем для спокою.
- **Висхідність:** Присутність різних висот рослин створює об'єм, що відповідає першому пункту в списку.

Цей візуал показує, що краса саду залежить не лише від квітів, а й від структури самого листя.

Рисунок Д.5 – П'ятий слайд презентації

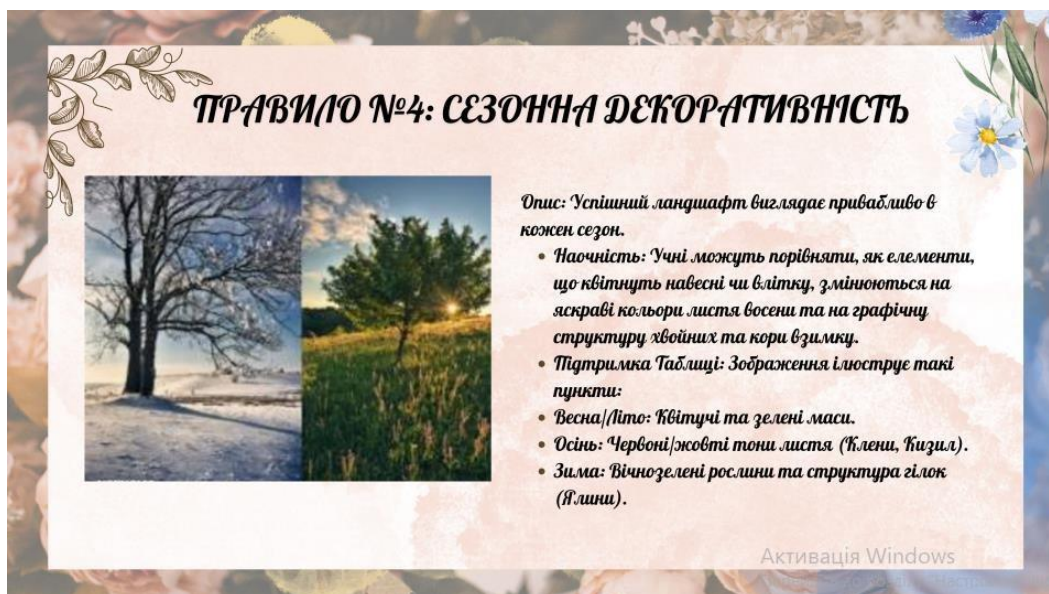

Рисунок Д.6 – Шостий слайд презентації

Рисунок Д.7 – Сьомий слайд презентації

Посилання на розроблені презентації:

https://drive.google.com/drive/folders/1i6U3j3F2PgBHIKnH2fReN4AyoGfe874T?usp=drive_link

Додаток Е (довідковий)

Загадка до теми: «види освітлення в ландшафтному дизайні»

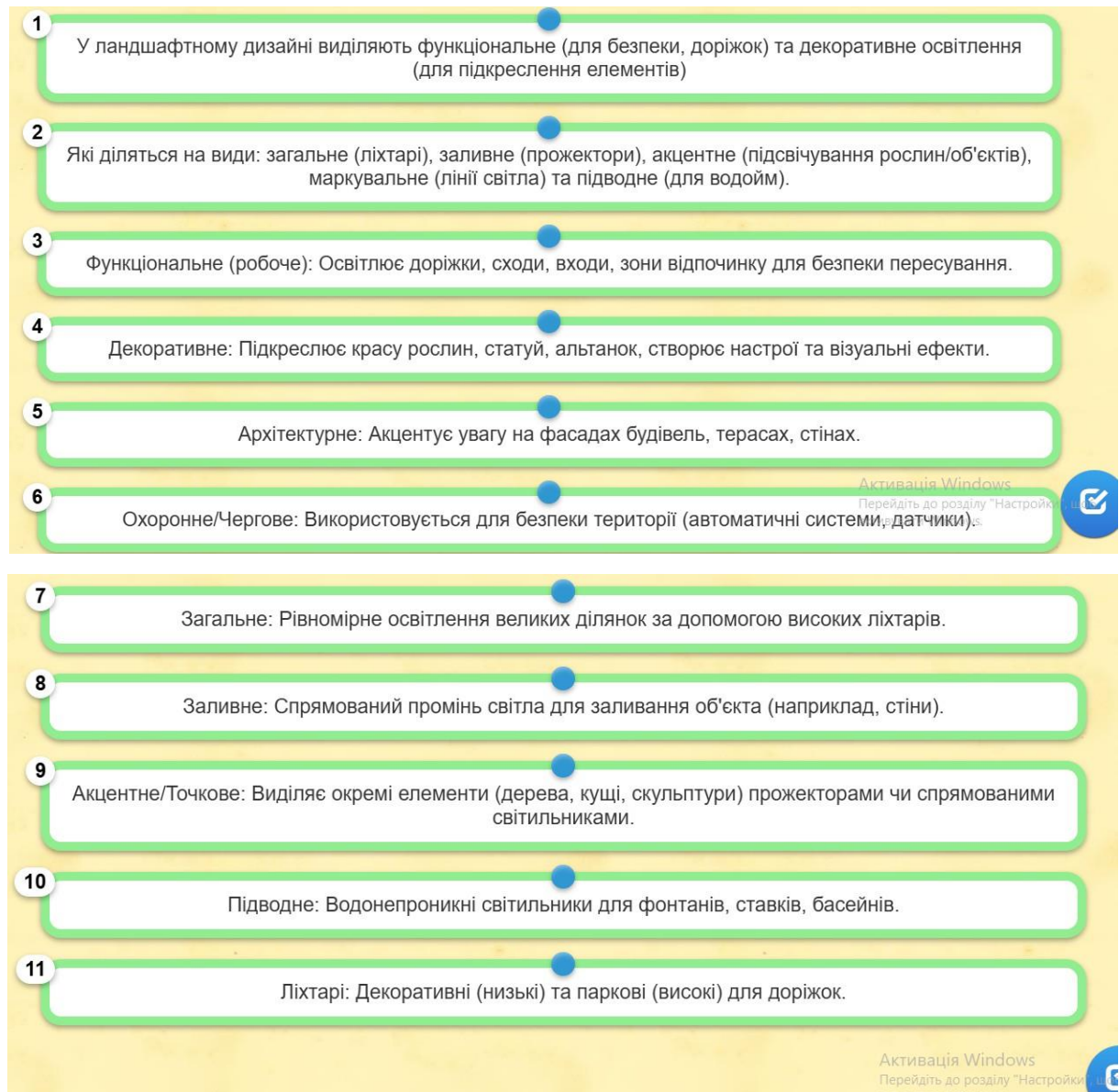

Рисунок Е.1 – Загадка до теми: «Види освітлення в ландшафтному дизайні»

Посилання на розроблені загадки:

https://drive.google.com/file/d/1u5NgnPnde0oTpseH92dN0ZoRJYJiEJdSB/view?usp=drive_link

Додаток Ж
(довідковий)

Альбом світлин

Рисунок Ж.1 – Загальний вигляд кам'яної композиції
в ландшафтному дизайні

Рисунок Ж.2 – Приклад облаштування зони патіо

Рисунок Ж.3 – Оформлення відкритої тераси в ландшафті

Рисунок Ж.4 – Варіант мощення садової доріжки

Рисунок Ж.5 – Влаштування партерного газону

Рисунок Ж.6 – Декоративне оформлення клумби

Рисунок Ж.7 – Приклад композиційного рішення квітника

Рисунок Ж.8 – Малі архітектурні форми пергола в саду

Рисунок Ж. 9 – Використання прийомів вертикального озеленення

Рисунок Ж.10 – Організація рокарію на ділянці

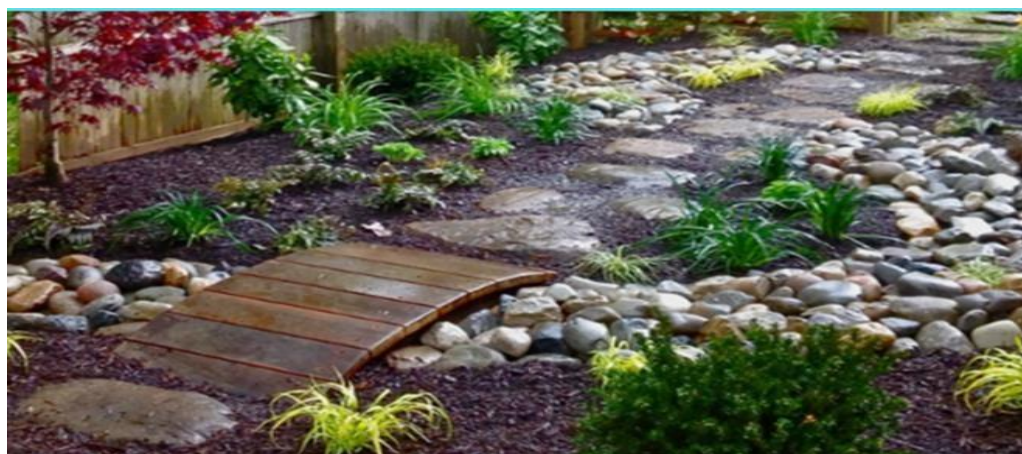

Рисунок Ж.11 – Приклад створення штучної водойми

Рисунок Ж.12 – Композиція з декоративних посадок

Рисунок Ж.13 – Планування плодового саду

Рисунок Ж. 14 – Декоративне оформлення зони городу

Рисунок Ж. 15 – Варіант влаштування системи садового освітлення

Рисунок Ж. 16 – Процес поливу галявини за допомогою автоматизованих систем

Рисунок Ж. 17 – Проектне рішення альпійської гірки (альпінарію)

Рисунок Ж.18 – Асортимент рослин для оформлення альпійських тірок

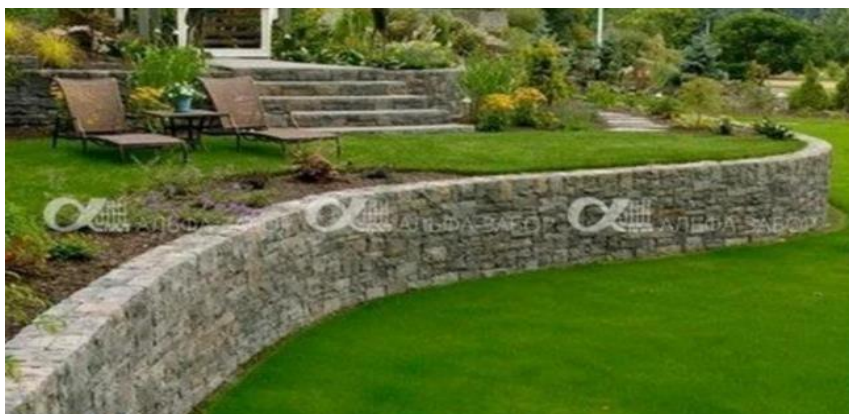

Рисунок Ж.19 – Використання опорних стінок у вертикальному плануванні ділянки

Рисунок Ж.20 – Рослини, рекомендовані для декорування опорних стінок

Рисунок Ж.21 – Роль в'юнких рослин у створенні затишних садових зон

Рисунок Ж.22 – Види в'юнких рослин та їхні морфологічні особливості

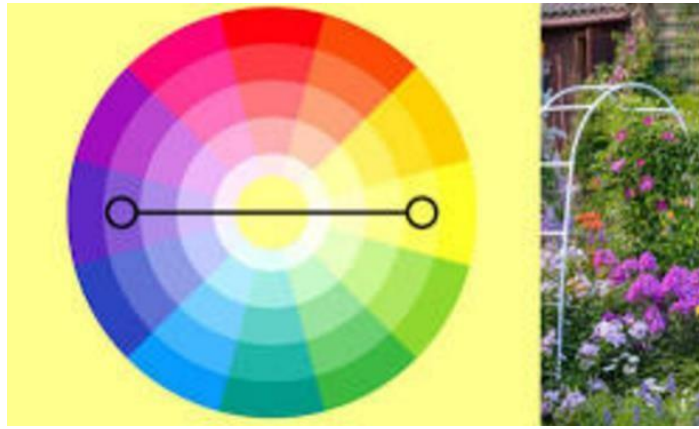

Рисунок Ж.23 – Основи колористики у ландшафтному дизайні

Рисунок Ж.24 – Основні правила поєднання кольорів
у рослинних композиціях

Рисунок Ж.25 – Психологія кольору та його вплив на сприйняття саду

Рисунок Ж.26 – Ілюстрація натхненного пейзажного саду

Рисунок Ж. 27 – Характерні риси регулярного (геометричного) стилю

Рисунок Ж.28 – Приклад оформлення саду в пейзажному (натуралістичному) стилі

Рисунок Ж.29 – Характерні особливості східного стилю (японський дзен-сад)

Рисунок Ж.30 – Ландшафтне рішення у стилі модерн (сучасний стиль)

Рисунок Ж.31 – Елементи сільського стилю (кантрі) в дизайні саду

Рисунок Ж.32 – Традиційний український сад (народний стиль)

Посилання на розроблені альбоми світлин:

https://drive.google.com/drive/folders/1i6U3j3F2PgBHIKnH2fReN4AyoGfe874T?usp=drive_link

Додаток К
(довідковий)

Слайди кейс-проекту

КЕЙС-ПРОЄКТ: БІОНІЧНИЙ ДИЗАЙН У ЛАНДШАФТІ

Від природного аналога до інженерного рішення

Якісне зображення-команс, що поєднує природний об'єкт (наприклад, павутина, кора) і сучасну архітектуру/дизайн.

Розробити функціональний ландшафтний елемент, оптимізований за принципами Біоніки.

Студентка: Таруліч В. В., гр. С0ТМ-24-1

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Настройки", щоб

Рисунок К.1 – Кейс-проект «Біонічний дизайн у ландшафті»

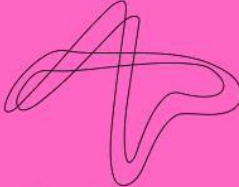
«Етап 1: Постановка Проблеми»

Проблема та Завдання

Проблема: Як створити максимально ефективний, міцний та/або екологічний елемент ландшафту, використовуючи принципи, які природа відточувала мільйони років?

Завдання: Спроекувати систему для сидіння/навіс/дренажну систему для громадського простору, натхненну Біонікою.

Ключові слова: Функціональність, Оптимізація, Довговічність.

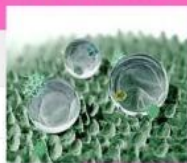

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Настройки", щоб

Рисунок К.2 – Другий слайд кейсу

«Етап 2: Дослідження та Біоніка»

Ключовий Принцип	Опис та Застосування
Природний Аналог	Ефект Лотоса
Механізм	Поверхня листка вкрита мікроскопічними горбиками та восковим нальотом (мікропапілами).
Функція	Самоочищення (Гідрофобність): Вода збирається в ідеально круглі краплі, які, скочуючись, забирають із собою весь бруд і пил.
Біонічне Рішення	Створення самоочисної поверхні для ландшафтних елементів.
Застосування	Розробка фарб, покриттів або матеріалів для: вуличних меблів, навісів, вертикальних панелей, які не потребують частого миття.

Приклад Іншого Аналога (Для мого Кейсу):

Учні можуть обрати й інший, більш конструктивний аналог:

Природний Аналог: Структура зубчастої кістки птаха або мушлі.

Біонічне Рішення: Створення міцної та легкої конструкції (наприклад, навісу чи перголи), що використовує порожнисті або сітчасті елементи для економії матеріалу при збереженні високої стійкості.

Активуйте Відеореєстратор у меню «Настрої»

Рисунок К.3 – Третій слайд кейсу

«Етап 3: Комбінаторика та Реалізація»

Діаграма ілюструє 3 Етап:

1. Вхідні дані (Зліва): На цьому етапі вхідними даними є Біонічний Принцип (форма: пориста, сітчаста, спіральна тощо) та Матеріали (дерево, пластик, метал).
2. Центральний Блок: Великий блок у центрі діаграми символізує Дію: Синтез форми та матеріалу та Комбінаторний перебір.
3. Вихід (Справа): Фінальний блок є Фінальним Ескізом / Проектом, де біонічна форма успішно поєднана з обраним матеріалом.

Активуйте Відеореєстратор у меню «Настрої»

Рисунок К.4 – Четвертий слайд кейсу

Рисунок К.5 – П'ятий слайд кейсу

Рисунок К.6 – Шостий слайд кейсу

Посилання на розроблений кейс-проект:

<https://drive.google.com/file/d/1zWw21jfCX7->

[JZWWWrZSNCR0eCHrTvhEC/view?usp=drive_link](https://drive.google.com/file/d/1zWw21jfCX7-JZWWWrZSNCR0eCHrTvhEC/view?usp=drive_link)

Додаток Л
(довідковий)

Дидактична гра до теми: «дидактична гра: класифікація рослин за висотою (ярусність)»

Рисунок Л.1 – «Дидактична гра: Класифікація рослин за висотою (Ярусність)»

Рисунок Л.2 – Елементи для сортування

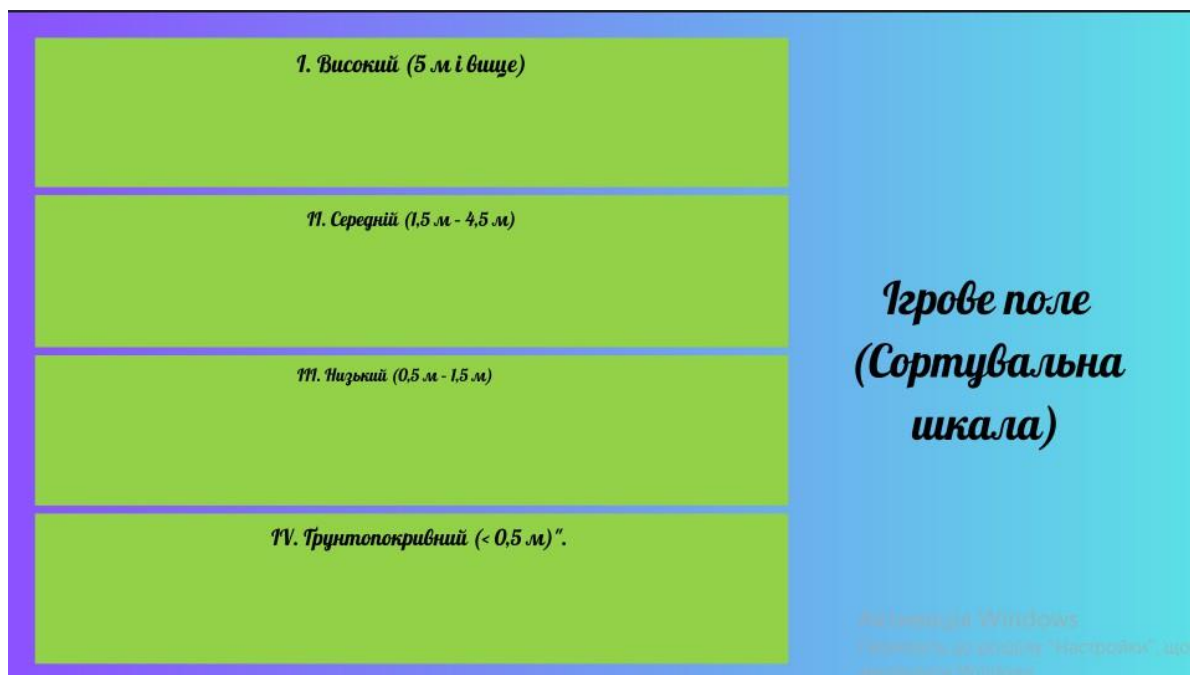

Рисунок Л.3 – Сортувальна шкала

Фінальний крок: Слайд 5 (ключ)

Таблиця-Ключ

Ярус / Категорія	Рослини (Правильне сортування)
1. Високий (5 м+)	Плоска іконка дерева, Ілюстрація дуба, Трафіка сосни
II. Середній (1,5 м - 4,5 м)	Ілюстрація куща, Трафіка живоплоту, Ілюстрація клумби
III. Низький (0,5 м - 1,5 м)	Плоска іконка чагарника, Трафіка лаванди, Іконка ґрунтопокривних рослин
IV. Ґрунтопокривний (< 0,5 м)	Ілюстрація хоста, Папороць, Трава

Активация Windows
Получите дополнительную информацию о Windows 10, зайдя на [www.windows.com](#)

Рисунок Л.4 – Таблиця-Ключ до гри

Посилання на розроблену дидактичну гру:

https://drive.google.com/file/d/18HTjx5Ru1NgSJ1wg2tkm5paWayV5YUWr/view?usp=drive_link

Додаток М (довідковий)

Бланк анкети оцінювання комплекту мотиваційних засобів

<p>АНКЕТА ОЦІНКИ КОМПЛЕКТУ МОТИВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ</p> <p>Шановний респонденте! Будь ласка, заповніть цю анкету. Ваші відповіді будуть використані для підвищення ефективності уроків технологій, допоможуть покращити якість комплекту засобів мотивації з ландшафтного дизайну.</p> <p>Ваш статус: Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Вихователь ☐ Експерт</p> <p>ОЦІНКА ЯКОСТІ КОМПЛЕКТУ ЗАСОБІВ Інструкція: Оцініть кожен показник від 1 до 5, де: 1 – Дуже низька якість, 2 – Низька якість, 3 – Середня якість, 4 – Висока якість, 5 – Дуже висока якість.</p> <p>1. Як Ви вважаєте відповідність навчальним цілям та завданням модуля «Ландшафтний дизайн»? Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p>	<p>2. Чіткість і якість візуальних елементів (світлин, схем, рисунків, які входять до комплекту) Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>3. Розвиток творчих здібностей Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>4. Інформативність та змістовність мотиваційного матеріалу (цікавих фактів, визначень) Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p>
<p>5. Корисний досвід для майбутньої професії Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>6. Інтерактивність або функціональність ігрового контенту (кросвордів, ребусів, дидактичної гри) Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>7. Новизна та інноваційність підходів у поданні матеріалу (використання нетрадиційних засобів мотивації) Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p>	<p>8. Зрозумілість і логічність структури комплекту засобів Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>9. Якість використання графіки, анімації (за наявності) та текстових елементів у матеріалах Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>10. Дотримання технічних вимог до формату та розміру файлів комплекту Виберіть лише один варіант.</p> <p>☐ Дуже низька якість ☐ Низька якість ☐ Середня якість ☐ Висока якість ☐ Дуже висока якість</p> <p>ДЯКУЄМО ЗА ВАШІ ВІДПОВІДІ! Ми високо цінуємо Ваш внесок.</p>

Рисунок М.1 – Бланк анкети оцінювання комплекту мотиваційних засобів